

4640010220201

“САГААЛГАН:
традиции и
современность” гэхэн
“түхэрээн шэрээгэй”
хөөрэлдөөн

12 н.

“АРАД ЗОНОО
НЭГЭДҮҮЛЭН,
АШАТА ЫЙНДЭРӨӨ
МАНДУУЛАЯ!”

1921 оной
декабрийн
21-нээ гарана

Буряад ҮНЭН

Дүхэриг

Бүтэдэ арадай сонин

Эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

2012 оной
февралийн 16
Четверг

№ 6 (21854)
№ 6 (769)

Үблэй һүүлшын
сагаатпан үхэр
һарын 24
һарагай 5
www.ynen.ru

Буряад Үнэн

Фил ХАБИТУЕВАЙ проект

ШЭНЭ ГАРШАГ:

Хүсэлнүүд

- 009 Местерин - Палана парана
- 010 Yengirov & Fedoroff - Кавказская пленница
- 011 Leone - Argument
- 012 T.A.Y.U. - Люде мавалара
- 013 А. Анна - Самолет на Норме
- 014 Al solo - Она была сурой
- 015 Sono - Сердце планет
- 016 Глюк'оза - Швейное
- 017 Иракле - Капли абсолюта
- 018 Гр. ПМ - Пионерская

«СЭДЬХЭЛДЭЭ ИНАГ ДУРАЯА БАДАРУУЛЖА ЯБАХАБДИ»

Эрдэм Очиров Туяна Жаргалова хоёр хадаа “Жэлэй эрхим бэри” гэхэн конкурсно хабаадажа, Туяна “Элегантность” гэхэн номинацияар илажа гарраа. «Наһанайнгаа зам эбтэйгээр гаталха, сэдхэлдээ инаг дураяа бадаруулжа, зоригтой, урматай, ямаршые бэрхэшээлнүүдтэ диилдэнгүй ябахабди» гэжэ тэдэ бодоно. “Снежный барс” гэхэн худалдаа

наймаанай эмхиин менеджерээр Эрдэм хүдэлнэ. Туяна хадаа “ОТБ-банкын” хүдэлмэрилэгшэ юм. - Бидэ зол жаргалтай, бэе бээдээ дуратай ажаһууха, үринэрөө хүмүүжүүлхэ хүсэлтэйбди. Олон хүүгэдтэй болохо ханаатайбди, юуб гэхэдэ, тэдэ энэ наһанаймнай жаргал гээшэ. Түрүүшынхиеэ харамсаараа, бэе бээдээ дурлашаһан гээшэбди.

Ажал хүдэлмэри дээрээ танилсаабди. 2011 оной августын 12-то түрэ найр хээбди. Буряад ороной, тиихэдэ Баргажан болон Зэдэ голлой ажаһуугшадые дүтэлжэ байһан Сагаан һараар амаршалнабди. Элүүр энхэ, золтой, жаргалтай, баян дэлгэр ажаһуухыетнай хүсэнэбди, - гэжэ Эрдэм Туяна хоёр хүсэбэ.

МЯХАНАЙ ФАБРИКА БАРИГДАНА

В.Наговицын, С.Одышев барилгын талмай дээрэ

Гахай үсхэбэрилөөд, мяха ехээр үйлдбэрилхэ комплекс Загарайн аймагта нёдондо баригдажа эхилээ гэжэ уншагшадтаа дуулгаа нэмди. Энэ комплекс "Восточно-Сибирский" гэжэ компани

бодхоожо байнхай. Барилгын ябадалаар республикын Правительство хододоо һонирхожо байдаг. Уржадэр Вячеслав Наговицын дахинаа барилгын талмай дээрэ ербэ.

Эрээдүй комплексын ханануудай болон орой хушалтын каркас бэлэн болонхой харагдаба. Ханануудыень хадаа Европоһоо асарагдаһан тусхай онһон түхээрлэгнүүдтэй хамта хабсаргажа гагнаха, тусхай шүрэбүүдээр холбохо юм. Онһон түхээрлэгнүүд асарагданхай, хабсаргагдаһаар бэлэн хүлээжэ байна. Зүгөөр

янгинама хүйтэндэ түмэр гагнахада түгдэрхэ, тиимэһээ дулааншаг болохыень хүлээнхэй.

-Һаяар барилгын түрүүшын ээлжээн ашаглалгада үгтэхэ, май һарада түрүүшын 5 мянга гаран һайн үүлтэрэй гахай асархабди, - гэжэ комплексын эзэн Сергей Владимирович Одышев мэдүүлнэ.

- Тэдэ гахайнууд Дани

гүрэндэ үсхэбэрилэгдэдэг гахайнуудай үүлтэрэй, мяхалиг юм гэлсэнэ. Хабар асарагдаһан эмэ гахайнууд үржүүлэгдээд, хойто жэлэй эхин болотор шахуулагдаһан хүрэгэй мяхан наймаанда орохо юм гэжэ найдуулна.

Николай НАМСАРАЕВ, Юрий ЗОНХОЕВОЙ фото-зураг.

"АЛТАРГАНА-2012" АГЫН ТАЛАДА НАЯРХА

Забайкалиин хизаарай губернатор Равиль Генятулин "Бүгэдэ бурядадай үндэн соёл хүгжөөлгын эблэлэй" президент Владимир Булдаевтай нэрэ дээрэ "Алтарганада" хабаадаха урилга эльгээгээ.

Х уласхоорондын буряад үндэнэтэнэй фестиваль июлийн 20-һоо 22 болотор Забайкалиин хизаарай Агын Бурядадай тойрогой дэбисхэр дээрэ эмхидхэгдэхэ юм. Түрүүшынхией 90-ээд онуудай эхээр буряад дуунай конкурсын түхэлөөр үнгэргэгдэнэ "Алтарганамнай" жэлһээ жэлдэ хүсэ нэмэхээр, мүнөө олон ондоо гүрэнүүдтэ ажаһуудаг буряад угсаатание нэгдүүлдэг заншалта һайндэр боложо шадаа. Тиихэлээрэ арадайнай соёл, ёһо заншал, хэлэ һэргээн хүгжөөхын хажуугаар экономика болон полити-

ческэ харилсаа холбоонуудыё бэхжүүлдэг үүргэтэй юм.

Фестиваль энэшьё удаа гурбан шэглэлээр үнгэргэгдэхэ: спортын хэмжээ ябуулганууд (буряад барилдаан, һур харбалга болон буряад шатараар мурьсөөнүүд), соёлой (арадай дуунай, үльгэршэдэй, "Буряад һуурин газарнууд" гэнэн аяншалгын түбүүдэй проектүүдэй, "Дангина" конкурснууд...), мүн олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй дунда заншалта конкурснууд.

Агынхид түрэл хэлээ дээрэ үргэжэ ябадаг, ёһо заншалаа бусадһаа наринаар сахидат

гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ ган гасуурһаашье, үндэр хада хабсагайһаашье айдаггүй шэрхи бургааһанай нэрээр нэрлэгдэнэ "Алтарганамнай" Агын үргэн һайхан талада наярал лэ даа.

Дыжит МАРХАДАЕВА.

Бурядадай эрдэмтэд Александр Перинов, Анатолий Чимитов болон Тамара Ханхашанова Томскын эрдэмтэдтэй суг хамта рак үбшэнэй клеткэнүүдыё элирүүлдэг на-нофильтэртэй хэрэгсэл зохёон бүтээжэ шадаа. Тус үбшэнэй гансал эхин шатадаа аргалагдадаг һэн тула, эрдэмтэднай нилээд үндэр амжалта туйлаа гэжэ тэмдэглэмээр.

ЭРДЭМТЭДТЭ - БУРЯДАЙ ГҮРЭНЭЙ ШАНГУУД

Бурядадай Президент Вячеслав Наговицын медицинын эрдэмэй кандидат, Бурядадай республиканска онкологийн диспансерэй ахмад врач Александр Периновтэ, медицинын эрдэмэй кандидат, ахмад врачай орлогшо Анатолий Чимитовтэ болон цитолог, врач Тамара Ханхашановада эрдэм болон техникын талаар гүрэнэй шангуудыё барюулаа. Гадна Монгол шудлалай, буддологийн болон тибетологийн институтдай ахмад эрдэмэй хүдэлмэрилэгшэ, түүхын эрдэмэй доктор Булат Зориктуев буряад болон монгол арадуудай уг гарбалда хабаатай түүхын шиидхэгдээгүй асуудалнуудта зориулагдаһан эрдэмэй зохёолой түлөө "Соёл түүхын эрдэм ухаан" гэнэн номинацида шагнагдаа. Нуралсалай талаар шан химиин эрдэмэй доктор, ВСГУТУ-гай кафедрые даагша, Дээдэ һургуулийн уласхоорондын академиин бодото гэшүүн Борис Тангановта физическэ болон аналитическэ химиин нуралсалай пособи зохёон бэлдэнэнэһын түлөө барюулагдаа.

Дыжит МАРХАДАЕВА.

ЗАБАЙКАЛИДА БУРЯАД ХЭЛЭЭ ДЭЛГЭРҮҮЛНЭ

Уржадэр Забайкалиин правительствын зүблөөн дээрэ "Формирование общественного мнения, пропаганда бурятского языка и национальных традиций средствами печатных изданий" гэнэн гүрэнэй талаһаа бээлүүлгын шанарай стандарт баталагдаһан байна.

Агын Бурядадай округой захиргаанай харьяата нэгэ албан зургаан энэ уялга бээлүүлхэ болоно. Тэрэнэй гол зорилго гэхэдэ, буряад хэлэ үлөөхэ, саашадань хүгжөөхэ, үндэн арадай ёһо заншал, соёлой баялиг дэлгэрүүлхэ, Забайкалиин арадуудай хизаар ороноо шэнжэлэлгын, үндэн соёл ба литературын, түүхын болон этнографийн асуудалнууд тухай хизаарай ажаһуушадта мэдээсэхэ гэнэн зорилгонууд болоно.

Тэрэшлэн гүрэнэй албан зургаанууд – олондо мэдээсэл тараалгын редакцинууд энэ ажал ябуулха болоно. Тиихэдэ энэ хүдэлмэри бээлүүлгэдэ олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэл хэблэлгэ, редакторай болон журналистнуудай ажал ябуулга, газетэ, журналнуудыё тарааха, захил хэхэ хүдэлмэри ороно. Тэдэнһээ гадна буряад хэлэ дэлгэрүүлхэ талаар хэмжээ ябуулганууд, нэрлэбэл, штатна, штатнабэшэ авторнуудай зохёохы конкурснууд, уншагшадтай уулзалганууд эмхидхэгдэхэ болоно.

Энэ тогтоол бээлүүлхэ талаар хизаарай бюджетһээ нэмэлтэ мүнгэн зөөри һомологдохогүй гэжэ Забайкалиин хизаарай хэблэлэй албан мэдээсэнэ.

Сэрэгма ДОНДОКОВА. Бэлигма ОРБОДОЕВА оршуулба.

БУРЯАД-СОЛОНГОС ЭЛҮҮРЖҮҮЛГЫН АЯНШАЛГА

Тээмэндэ үндэнэтэнүүдэй хэрэгүүдэй талаар Соведэй түрүүлэгшэ Александр Лубсанов Солонгос ороноо ябаад ерээ. Тус ябалгандань 9 хүн хабаадалсаа. Анхан Арадай Хуралай түрүүлэгшээр ажаллаһан Александр Гомбоевич Солонгос оронтой харилсаа холбооной ажал ябуулһан намтартай. Тэрэнэй ашаар Улаан-Үдэдэ солонгос бүлгэм байгуулагдаа.

Мүнөөдэр хоёрдохийё Александр Лубсанов Солонгос ошоод ерээ. Мүнөө ябалгандаа буряад делегаци пластическа хирургийн клиникэ болон бусад элүүржүүлгын газарнуудаар ябаад ерээ.

Солонгос оронтой элүүржүүлгын һалбаритон зохид, улам хүгжэнги байшоо. Тэдэнэй элүүржүүлгын онһон хэрэгсэл 6 дахин манай хэрэгсэлһээ һайн шанартай.

Эрээдүйдэ Александр Гомбоевич Солонгос оронтой элүүржүүлгын талаар харилсаа холбоо бээлүүлхэ зорилготой.

Элүүржүүлгын аяншалга гансашье Солонгос руу хүгжэхэ бэшэ: иимэ утаһаар зон эндэ тэндэнэ Байгал ерээжэ - ошоожо байха аргатай. Юуб гэхэдэ, Буряад орондо түбэд эмшэлэлгэ яһала хүгжэнхэй. Тиин бэе аргалдаг аршангууд олон.

Даша-Доржын Сэсэг.

ГЭРГҮЙ ЗОНДО - ГҮРЭНЭЙ АНХАРАЛ

Тээмэндэ Улаан-Үдын гэргүй, хүндэ байдалда ороһон 2 хүн наһа бараа. Тэдэнэр теплотрассануудай коллекторнууд соо ороод, тамхи татажа байһаар, түймэртэ орожо, шатаа бшуу.

Иимэ зониие ородоор хэлэхэдэ бомж гэнэбди. Тэдэндэ саг зуурал гүрэн анхаралаа хандуулна. Шажантанай эмхинүүд туһална. Мүнөөдэр Сотниково гэжэ поселогто 17 иимэ хүн байдаг болоо, Хягтын сүмэдэ – 20 зон. Улаан-Үдэдэ евангелистнууд

иимэ зониие харууһан дороо абанхай. Тиин энэ ниитын ажалыё мэдээжэ Эржена Будаева ябуулна.

Социальная хамгаалалгын талаар министерство баһал тэдэндэ тэдхэмжэ хэнэ. Министрэй орлогшо Анатолий Кирилловэй хэлэхээр, иимэ зон социальная зохид буудалда хонохо аргатай. Үдэрэй 70 түхэриг түлөөд, эдэ зон тус гостиницада хононо. Тиин иимэ зохид буудалда һуури газартай болохо гээшэмнай тон хүндэ.

Түрүүн Советская, 1а гэжэ хаягаар «Шанс» гэжэ түбтэ паспорт соогоо ниислэл түб хотодо байрлалгын тамга табуулаад, удаан ажал олоод, һүүлээрнь иишээ ерэхэ аргатай. Харин эндэ удаан байха аргагүй. Удангүй тэдэнэр өөрын гэр байртай болохо еһотой.

Гэргүй 60 хүн ото иимэ ябадалаа орхихоё ханадаггүй юм. Бүхыдөө МВД-эйн мэдээсэлээр, 1650 бомжнууд тоологдоно.

МЧС болон МВД хоер ходо шалгалтын рейднуудыё хэжэ байдаг. Суг хамта 6 рейд үнгэргөө.

Даша-Доржын Сэсэг.

МЧС-эй мэргэжэлтэд рейд хэлэ

ЗАЛУУ ЭМШЭДЫЕ ДЭМЖЭХЭНЬ

БУРЯАД орондо "Земский доктор" гэгээн проект бэелүүлэгдэж эхилбэ. Манай республикада энэ хэрэгтэ 227 миллион түхэриг үгтэхэ болонхой. 35 наһа хүсөөдүй залуу эмшэдые хүдөө нютагуудта хүдэлгэхэ гэгээн зорилго энэ проектын ёһоор табигдана. Хүдөө нютагта табан жэл хүдэлхэ гэгээн эрилтэйгээр түд бүридэнь 1 миллион түхэриг үгтэхэ юм. Ондoo мoжo нютагуудһаа залуу эмшэд манай эндэ ерэжэ хүдэлхэ гэгээн найдал бии. Хэрбээ гэр бүлөөрөө эмшэд байгаад, нэгэниин ажалгүй һаа, хэрэглэгдэхэ мэргэжэлдэ дахин хургаха арга энэ проектээр олгогдохо байна.

Буряад ороной Элүүрые хамгаалгын министрствэдэ республикаһаа гадуур хүдэлжэ байһан хүбүүд, басагад хандана. Тэрэ тоодо Москвада хүдэлжэ байһан шүдэнэй эмшэд нютагаа бусаха дуратай байһанаа мэдүүлэнхэй. Зарим аймагуудта 3-4 залуу эмшэд хүдэлхээ ошоно. Нэрлэбэл, эдэмнай Хэжэнгэ, Ярууна, Захаамин, Хурамхаан нютагууд болон. 2011 болон 2012 онуудта мэргэжэлээрэ хүдэлжэ эхилһэн залуу эмшэд "Земский доктор" гэгээн проектдэ хабаадаха аргатай гэжэ мэдээсэнэбди.

Хэжэнгын аймагай түбэй больницын ахамад врач Баир Тугумов иигэжэ хөөрэнэ:

"Манай больница хүдэлхэ эмшэдэй кадрнуудаар ядалдадаггүй. Залуу эмшэднэй һайн салинтай. Элдэб програмнуудтай ёһоор ерэмсээрэ, 30 мянган түхэриг түд туттаа абадаг. Ажалай һайн эрхэ байдал байгуулагданхай. Манай коллективтэ һайн һанаатай мэргэжэлтэд хүдэлдэг. Буряадай гүрэнэй университетэй медицинан факультетдэй нягта харилсаатайгаар хүдэлдэгбди. Тэрэниие дүүргэһэн бэрхэ мэргэжэлтэд манай нютаг ерэнэ. Нёдондо жэлдэ педиатр, терапевт мэргэжэлтэд ерээ. Акушер-гинеколог, УЗИ-ин талаар үзэхэ мэргэжэлтэн хэрэгтэй. Тэдэ энэ проектдэ хабаадаха эрмэлзэлтэй.

УТАҺАН ХУУРАЙ УЯНГАТА ХҮБШЭРГЭЙ

УРДАНАЙ түүхэ домогой ёһоор, морин хуурые нүүдэлшэ малша зон зохёон бүтээһэн юм. ЮНЕСКО энэ инструментые дэлхэйн соёлой баялгуудай тоодо орууланхай. Буряад-монгол арадуудай түлөөлэгшэ бүхэн гэртээ морин хууртай байхаа оролдодог, тэрэниие угуйнгаанангин шүтөөндэ тооложо, үри бээнэртээ дамжуулдаг. Мүнөө хуур болон морин хуураһа гадна үни мартагдаһан сууха хуур болон ямаан хуур хэргэгдэжэ эхилэнхэй. Эдэ гайхалтай инструментүүдэй хугжэм нүүдэлшэ гарбалтай арадуудай түлөөлэгшэдэй зүрхэ сэдхэлдэ тон дүтөөр үзэгдэдэг.

ГЭР БҮХЭНДЭ БАЙХА ЁНОТОЙ

ЭЛШЭ ХҮСЭ алмалгаар федеральна хуулийн эрилтэнүүдые дүүргэхын тула оройдоол 4 нара үлөө.

Арадай Хуралда "Буряад Республикада элшэ хүсэ алмаха тухай" дүхэриг шэрээ үнгэргэгдөө.

Июлийн 1-дэ ажаһуудалай гэр байрануудай эзэд гаргашалжа байһан үһанай, хэрэглэжэ байһан элшэ хүсэни, дулаанай тоо бүридхэл хэзэ приборнуудые тодхохо ёһотой. 2009 оной ноябриин 23 хүрэтэр ашаглалгада тусаагдаһан гэр байрануудта энэнь хамаатай.

Ажаһуудалай гэр байрануудта тоо бүридхэлэй приборнуудые Баунтын, Зэдын, Загарайн, Түнхэнэй, Хориин аймагуудта, Северобайкальск хотодо эдэбхитэйгээр

табинхай. Зүгөөр Кабанскын, Бэшүүрэй, Муяын, Захааминай, Хяагтын болон Баргажанай аймагуудта дээрэ нэрлэгдэһэн аймагуудай ажаһуугшадта хүрэнгүй. Тиихэдэ Улаан-Үдэ хотын гэр байрануудта оройдоол 6,6 хэмжээндэ оньһон хэрэгсэлнүүд тодхогдонхой. Республика дотор абажа харахада, байрын гэрнүүдэй 12,5 процентнь тусхай приборнуудтай.

Хүйтэн, халуун үһа хэды шэнээн хэмжээндэ хэрэглэһыень харуулха приборнуудые тодхохо хүнүүдэй гаршыень даажа абаха тухай республикын хуули 2011 ондо абтаһан байгаа. Үнгэрһэн жэлдэ энэ зорилгодо 5 миллион түхэриг республикын бюджетдээ гаргашалха мүнгэн хараалагдаһан байгаа. Харин 2012 ондо – 10 миллион түхэриг. Ерэхэ жэлдэ баһал эды шэнээн мүнгэн бюджетдэ хараалагдан-

хай. Гэбэшые үнгэрэгшэ жэлдэ оройдоол 800 мянган түхэригын гаргашалагдаа. Элшэ хүсэ алмалгаар федеральна хуулийн эрилтэнүүдые дүүргэхын тула оройдоол 4 нара үлэжэ, байдал шахардуу болгоно.

Буряад Республикын транспортые, энергетикые болон харгын ажахые хүгжөөлгөөр министрэй орлогшо Евгений Горюновой мэдээсэһээр, 2012 ондо тоо бүридхэлэй приборнуудые тодхогдоогол анхарал хандуулагдаха. 2012 оной июлийн 1 хүрэтэр эдэ приборнууд тодхогдоогүй байгаа һаань, ерэхэ жэлэй январийн 1 хүрэтэр тусхай томилогдоһон эмхинүүд иимэ ажал дүүргэхэ болохо. Тэдээндэ ажаһуугшад гарашыень түлэхэ, тиихэдэ үшөө үнэтэй болохо гэжэ һануулаа.

Людмила ОЧИРОВА.

УРАГШАТАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ

САГААЛГАНААР сагаан эдээн элбэг болодог ха юм даа. Үбэл үнгэрхэ тээшээ боложо, мал түллэжэ, уураг һү дэлбэржэ эхилээ. "Үбэлжэлгэмнай һайнаар үнгэржэ байна гү?" – гэжэ амаршалгын ёһололой удаа хөөрөлдөөгөө үргэлжэлүүлдэг заншалтай агшабди.

- Үбэлжэлгэ, үнэхөөрөөшые, ямараар мүнөө ябажа байна хаб? – гэгээн асуудалтайгаар Буряад Республикын Хүдөө ажахын министрствын мал ажалай таһагые даагшын үргэ дүүргэжэ байһан Виктор Прозоровский гэгшэдэ манай редакци хандаба.

- Хэзээ хэзээнэйхиһээ урагшатай, - гэжэ Виктор Михайлович харюусаба. – Январь болотор зарим аймагуудта мүнөөшые бэлшээрнүүд саһагүй байгаа гэхэ гү, али саһаар нимгэн зандаа. Тиимэһээ мал бэлшээридэ ябажал байгаа, үбһэ тэжээлдэ гамнасатай.

- Үбһэ тэжээлээр элбэгээр үбэлжэлгэдэ орогдоо һэн гү?

- Тиимэ. Урда жэлнүүдтэ орходоо нилээдгүй ехэ ургаса абтаа. Мүнөөшые тэжээлэй нөөсэ ашагүй. Тусхайлбал, январь нарада үшөө 590 мянган тонно үбһэн, зуун мянга гаран тонно силос болон сенаж, дүшэн мянга тонно гаран ороһото тэжээл, тэрэшэлэн 37 мянган тонно голоомо хашаанда хаагданхай байгаа. Иимэ нөөсэтэйгөөр үбэлжэлгээ манай малшад үнгэргэжэ байна, - гэжэ В.Прозоровский

мэдүүлбэ. – Малай толгой бүхэндэ тэжээлэй арбан единицэ хүртэхөөр.

- Үхэл, гарза бии гү? – Заа-зуу бии ааб даа, тэрээнгүй яажа үбэлжэхэбши. Зүгөөр, хэзээ хэзээнэйхиһээ гарзагүйбди. Гадна үшөө малайн тоо олошорно. Эбэртэ бодо малай тоо 400 мянга шахажа байна. Үнээдэй һаабари дээшэлнэ.

- Хурьгадые абаха хаһа дүтэлөө гү?

- Апрельин һүүл багаар хониднай хурьгалжа эхилхэ. 76 мянган эхэ хонид үрэгжүүлэгдээ һэн. Хэрбээ недондо зуун эхэ хонид бүриһөө дунда зэргээр 83 хурьгадые абаа һаа, мүнөө жэл, элбэг тэжээлтэй байхадаа, урданайхиһаа олон хурьгадые абахабди гэжэ найданабди.

Николай НАМСАРАЕВ, Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

В.ДАШИНМАЕВА.

ХҮДӨӨГЭЙ БАЙГУУЛГАНУУДТА ЯМАР БАЙДАЛТАЙБ?

Бадма-Доржо Цыден-нович Бочиктуев Хэжэнгийн аймагай "Дээдэ Хэжэнгийн сомон" гэхэн хүдөөгэй байгуулгын захиргаанай толгойлогшо: Манай Эдэрмэг нутагта 150-яад үрхэтэ айл байдаг. 580 ажатуугшад. Харин Дээдэ Хэжэнгийн сомоной бүридэлдэ

Леоновко, Хөөрхэ, Эдэрмэг гэжэ гурбан нутагууд ороно. Хамта 1285 хүн ажатууна. Соомоной түб нууринда дунда хургуули, больница, пошто, хүүгэдэй сэсэрлиг бии. "Эдэрмэг" гэжэ нэрлэгдэн хүдөө ажыхын үйлдбэриин кооператив бии. Дансран Дагбаев, Дугар Лубсанов болон бусад залуушуул шэнэ гүүртэнүүдые барижа хүдэлнэ. Эдэ гүүртэнүүдтэ адууна малынь олон боложо байнхай.

Тиихэдэ Хөөрхэ нутагта 7-8 хүн гүүртэ барина. Эдэрмэг нутагта гурбан субарга бодхоогдонхой. Дүрбэн субарга байха ёһотой аад, мүнөө үень 3-ниинь бүтэнхэй. Эдэрмэгэй хойто талада нутагай субарга гээд 2001 оноор баригданхай. Дүрбэн жэлэй саада тээ бурханай бууха гэхэн субарга нутагай баруун талада бодхоогдонхой. Хоер жэлэй саана зүүн талада муу юумэ

саашалуулха гэхэн субарга бодхоогоо нэмди. Нютаг зоной хүсөөр эдэ субарганууднай мүнделөө гээшэ. Барилдаанай үргөөтэйшье болообди. Нютагайнаа ажатуугшадтай хамта иимэ найхан хэрэгүүдые эрхилжэ байнабди.

Мүнөө жэлдэ хургуули заһабарилгада орожо байна. Олон зоной хүсөөр нууринь татагдаа. Саашанхи барилгадань гүрэн тэдхэмжэ үгөө. Мүнөө жэлэй октябрийн 30-да хургуулиин шэнэ залгалаа ашаглалгада тушаагдажа, нутагаймнай үхибүүд шэнэ байшанда нурадаг болохо юм. Тиихэдэ Эдэрмэгэй больница заһабарилгада, энэ жэлэй түсэбтэ оруулагданхай. Гадна Леоновко нутагай фельдшерскэ пункт капитална заһабарилгада орохо хараатай юм. Түсэбүүднай ехэ.

Валерий Бабудоржиевич Дугаров, "Хэжэнгийн сомон" гэхэн хүдөөгэй байгуулгын толгойлогшо: Манай хүдөөгэй байгуулгын бүридэлдэ 4200 үрхэтэ айл ороно. Хэжэнгэ нутагта 8 мянга үлүүтэй хүн ажатууна. Хэжэнгэ тосхонһоо гадна Бахлайта, Красный Яр, Ушхайта тосхонууд энэ сомоной бүридэлдэ ороно. Энэ сомондо ТОС-ууд байгуулагдажа, ажатуугшадын хүдөө нутагаа

болобосон түхэлтэй болгохо болон бусад найн хэрэгүүдые эрхилнэ. Жэшээлхэдэ, Бахлайтада "Элита-М" гэхэн ТОС байгуулагдажа, архидалгатай тэмсэл ябуулна. Фитнес-клуб нээнхэй, залуушуул сүлөө сагтаа бээ махабадаа элүүржүүлхэ хорилго хэдэг болонхой. Хоер зуунһаа үсөөн үрхэтэ айлтай нутагууд "Бага нуурин тосхонуудые нэргээхэ" программа оруулагдаха юм. Манай сомоной Бахлайта, Красный Яр хоер орохо болоно. Гүрэнэй тэдхэмжэтэй болоо хаа, эдэ нутагуудта ехэ ажал хэгдэхэ байна. Аймагай түбтэ 9 ТОС-ууд эмхидхэгдэнхэй. Хэжэнгийн түб нууринай зүүн талада ТОС эмхидхэгдэхэ юм. Эбээрээ хэлсэжэ, тоонто нутагаа нэргээхэ, шэнэ байра байдал түхээрхэ болоод бусад хүн зондо тунатай хэрэгүүдые эмхидхэхэдэ, иимэ ниитын өөһэдн хүтэлбэриин эмхинүүд хэрэгтэй гэжэ хүн зоннай ойлгонхой. Энэнь ехэл найшаалтай.

Ниитын малай үбэлжэлгэ - шанга шалгалта

ГАРЗА ХОРОЛТОГҮЙГӨӨР ҮНГЭРНЭ

Захааминай аймагай "Михайловское" гэхэн хүдөө ажыхын кооперативай түрүүлэгшэ Валерий Дамдинцыренович Ардаев: Аймагуудай ехэнхи ажыхинуудаар малай үбэлжэлгэ гарза хоролтоггүйгөөр үнгэргэгдэжэ байнхай. Зарим аймагуудаар саһан ехэ ороогүй. Адууна малынь бүхэли үбэл бэлшэжэ, үбнэ тэжээл нилээд алмагдаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. Жэшээлхэдэ, Захааминай аймагай "Михайловское" гэхэн хүдөө ажыхын

үйлдбэриин кооперативта малай үбэлжэлгэ гэмгүй найн дабагдажа байнхай. Саһан бага, малнай бэлшэнэ. Үбнэ тэжээл элбэгээр бэлдэгдэнхэй. Үнээднай тугаллажа эхилэнхэй. Түл абалга хая эхилжэ байна. Мяханай мал гэхэ гү, али улаа малаан толгойтой, казах үүлтэрэй үхэр барилдагбди. Зуун толгойһоо 83-85 толгой тугал абаха түсэбтэйбди. Жэл бүри энэ түсэбөө дүүргэхэ гэжэ оролдонобди. Силос, үбнэн, голоомон элбэгээр нөөсэлэгдэнхэй. Малай тэ-

жээл болохо зеленко тарилдагбди. Тиихэдэ обеос, горох туд тудтань 500 гектарта тарилдагбди. Малаа олон болгохо гэхэн зорилготойгоор хүдэлнэбди.

Мухар-Шэбэрэй аймагай хүдөө ажыхын управлениин начальник Гындын Иванович Генинов:

Манай аймагай ажыхинууд яһала бараг үбэлэй хүйтэниие үнгэргэжэ

байнхай. "Барское" гэхэн ажыхы энэ үбэл ядалдажа байна. Ушарын гэхэдэ, ган гасурта орожо, үбнэ тэжээлээр дуталдана. Юуб гэхэдэ, февраль соо үбнэ тэжээлын хүрэхэ, март гаргахагүй. Тиимэхээ бусад ажыхинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй энэ ажыхыда туналха гэжэ хэлсэжэ байнабди. "Искра"колхоз" гэхэн хүдөө ажыхын кооперативнай энэ үбэлье найн дабажа байна. Хамта дээрээ 33 мянган толгой бодо мал ондо орожо байнхай.

БЭЛЭДХЭЛ ТҮЛЭГ ДУНДАА

2012 оной мартын дүрбэндэ үнгэргэгдэхэ Россиин Президентын хунгалта үдэр хоногой ошохо бүри ойро боложол байна гэшэ. Россиин түбэй хунгуулиин комисси энэ хунгалтада дуугаа үгэхэ хунгуулиин бюллетениин бэшэг баталба.

Комиссиин хэблэлэй албанай мэдээсэхээр, оньһон аргаар тооложо гаргаха хунгуулиин бюллетеньүүдэй бэшэг тэрэ тоодо баталагдаа. Бюллетениин бэшэг соо гүрэнэй үндэр дээдэ тушаалда дэбжүүлэгдэнхэн кандидатуудай фамили, нэрэ, обог заагдаха. Кандидат бүхэнэй хүсэнэгтэ түрэнхэн үдэрин, ажатуудаг, хүдэлдэг газарын, тиихэдэ Россиин Президентын тушаалда хэн дэбжүүлэб гэжэ бэшэгдэнхэй байха юм. Росси гүрэнэй Президентын тушаалда Владимир Жириновский, Геннадий Зюганов, Сергей Миронов Владимир Путин, Михаил Прохоров гэгшэд дэбжүүлэгдэнхэй гэжэ хануулаа.

ЮРИСТ МЭРГЭЖЭЛТЭД ХАБААДУУЛАГДАХАНЬ

Гүрэнэй Президентын хунгалтын үнгэртэр залуу юристнууд тэрэнэй ябасын хойноһоо ажлажа байха шийдхэбэри абтаба.

Тиихын тула юрист мэргэжэлтэдэй дундаһаа залуушуул шэлэгдэжэ, ажаглагдай бүлгэм байгуулагдажа байнхай. Улаан-Үдэдэ хаяхан энэ проектэй танилсалгын ёһолол үнгэргэгдөө. Хунгалтын ябасые шэнжэлжэ, хэнээшье дундыданги бэшэ сэгнэлтэ тэдэ үгэхэ ёһотой. Энэ хүдэлмэридэ 95 мянган волонтернууд хабаадуулагдахаар хараалагдана. Хунгалтын үедэ ажаглагша болохо залуу юрист ямар нэгэн политическэ партиһаа дундыданги байха ёһогүй. Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэй, юридическэ факультэдэй оюутад энэ проектэй танилсалгын ёһололдо

хабаадаа. Бурядай залуушуулые проектын волонтернууд болгохо зорилго табигдана.

ШЭНЭ АРГААР БҮРИДХЭЛДЭ АБТАХАНЬ

Россиин федеральна миграционно албанай Буряад Республикадахи управленидэ эрхэтэнэй биометрикийн мэдээнүүдые бүридхэлдэ абахын тула портативна соморхон комплекс хэрэглэжэ эхилбэ.

Энээнэй ашаар хари гүрэнөөр ябаха арбан жэлэй паспорттай болохо дуратайшуулай хүсэлын түргөөр бэлхэ аргатай болобо. Россиин федеральна миграционно албанай Буряад Республикадахи управлениин начальнигай уялгануудые саг зуура дүүргэжэ байһан Вадим Крутиянай хэлэнхээр, харгыда абаад ябахада, соморхон энэ техникэ хадаа хизаарлагдаһан арга боломжотой, бээ муутай хүнүүдэй мэдээнүүдые байра дээрэн абахада бүришье тунатай. Хари гүрэн аргаламжада ошохо болоһон хүнүүд хилэ гараха паспортын мэдээнүүдые нутагһаа гарангүй тушааха аргатай болобо ха юм. Шэнэ жэлэй эхээр гадаада гараха паспортын мэдээнүүдые тушаажа абадаг таһагай мэргэжэлтэд Октябрьска районой Светлый нууринда ажатуудаг, хари гүрэн эмшэлүүлхээ ошохо болоһон, үбшэн, үлбэр хүнэй мэдээнүүдые гэртэн ошохо абаа. Эрдэм техникын шэнэ түлгалтанууд хүн зоной ажабайдал хүнгэдхэжэл байна.

БАРИЛГЫН ХЭРЭГСЭЛНҮҮД ЭРИЛТЭ ЕХЭТЭЙ

Буряадта үнгэрһэн жэлдэ 463 мянган тонно цемент үйлдбэрилэгдөө. Бурядай Экономикын министрствын мэдээгээр, республикийн барилгын эмхинүүдтэ 200 мянган тонно цемент хэрэглэгдээ.

Үдэрэй һонин

Тиихэдэ Забайкалийн хизаарай барилгашад эндэхэ 150 мянган тонно абаашаа. Гадна Красноярска хизаар, Эрхүүгэй область, Саха-Яхад республика руу эндэ үйлдбэрилэгдэн цемент эльгээгдэн байна. Барилгын материалнуудые үйлдбэрилдэг промышленностийн эмхинүүд 3 миллиард үлүүтэй түхэригэй продукци бүтээн гаргаһан байна. Асбест, цемент шудхажа бүтээн хабтануудые Амурска, Хабаровска, Красноярска хизаарһаа, Хакас Республикаһаа захижа, худалдан абадаг юм. Гэхэтэй хамта үнгэрэгшэ жэлдэ түмэр замаар ашаа зөөлгын тарифууд дээшлэжэ, Забайкалийн хизаар, Эрхүүгэй область, Сахалин хүрэтэр урзанданайхида орходоо нураггүй багаар барилгын материалнуудые эльгээһэн байна. Хэды тиигэбэшье, 2011 ондо барилгын материалнуудые бүтээн гаргадаг промышленностийн предприятинууд ашаг олзотойгоор хүдэлжэ гараа. Тэндэ хүдэлдэг ажалшадтай салин дунда зэргээр 16 мянга шахуу түхэригтэ хүрөө.

ТҮЛ АБАЛГА ЭХИЛЭНХЭЙ

Республикийнэй хүдөөгэй ажыхинуудай ажалшад сүлөөгүй табан хушуун малаа гээлтэ хороолтоггүйгөөр ондо оруулхые оролдоно.

Хориин аймагай зарим ажыхинуудта бодо малай түл абалга эхилээ. Малай дал, байранууд найнаар дулаалагданхай. Тиимэхээ хая гараһан тугалнууд түргэн томо боложо байна гээд аймагай захиргаанай хүдөө ажыхын таһагые даагша Баир Дондоков дуулгаа. Хажуугаарнь хонид түрэхэ эхилэнхэй. Бүхыдөө энэ аймагта 21 мянган толгой эбэртэ бодо мал, тэрэ тоодо 9 мянган наамхай үнээд, 2 мянга гаран адуун, 26 мянган хонид ондо орожо байна. Тэрэнэй хэлэнхээр, ажыхинуудта малда хүрэхэ үбнэ тэжээл бии.

Тус хуудаһа Эльвира ДАМБАЕВА бэлдэбэ. Автарай фото.

Унаган тэршээ наһамнай

”МИНИИ ХҮСЭЛ - АЖАМИДАРХА”

Бидэ гэртэхимнай анхарал хандуулнагүй гэжэ ходо гомдодогбди, үгы наа, бирагуйхэн бэрхэшээлдэ диилдэшэдэгбди. Харин эрэмдэг бээтэй хүүгэдэй ажабайдал бидэнэйхидэ орходоо нилээд хүндэ, орёо бэшэ аал?

Манай республикада 2009 ондо “нуралсал” гэнэн түрүү үндэһэн проектын хэмжээндэ Эрэмдэг бээтэй хүүгэдые психолого-медико-социальна талаар дэмжэлгын республиканска түб нээгдэжэ, үбшэн үхибүүдтэ нуралсалаа таһалдуулангүй үргэлжлүүлхэ арга боломжо олгоһон байна. Мүнөө эндэ 157 нурагша ном үзэнэ. Хүүгэдэй республиканска клиническэ больницын онкологийн түбтэ нуралсалай кабинет бии юм. Эндэ аргаламжын үедэ нуралсал эрхилхэ болон зохёохы конкурсуудта хабаадаха зохистой эрхэ байдал тогтоогдонхой. Нургалгын болон хүмүүжүүлгын ябаса On-line гуримаар бэлүүлэгдэдэг.

Түбэй эмхидхэгшэ, багша Светлана Чимитовна Балдановагай тэмдэглэһээр, холын нютагуудай хүүгэдтэ энэнь тон аша үрэтэй. Жэшэнь, Баргажанда, Мухар-Шэбэртэ гү, али Северобайкальск хотодо ажануудаг нурагшад гэрһээ гарангүй, ном шудалха, бэлиг шадабарияа хүгжөөхэ аргатай.

Бидэ үетэнэингөө зураһан гайхамшагта гоё зурагуудтайнь, буулгаһан фото-зурагуудтайнь, зохёоһон шүлэгүүдтэйнь танилсажа, гайхан баясаабди. Юундэб гэхэдэ, бүхы бүтээлнүүдын “Наран – бидэ гээшэбди!” гэнэн уряа дүримөөр нэбтэрэнхэй. Хүүгэд эл-

дэб янзын конкурсуудта, фестивальнуудта болон олимпиадануудта эдэбхитэйгээр хабаадаха үедөө тэдэ сэдхэлээ ханаадаг, зүгөөр эгээл шухалань гэхэдэ – өөрынгөө хүсэндэ этигэмжэтэй болодог. Тээдшые бэе бээтээ харилсахадаа, тэдэ хүгжэхынгөө хажуугаар шэнэ нүхэдтэй болоно ха юм.

Түбэй хүдэлмэрилэгшэд Буряад Республикын Залуушуулай нэгэдэлнүүдэй эблэлтэй, уласхоорондын жасануудтай нягта харилсаа холбоотойгоор ажалаа ябуулжа, үхибүүдэй ажабайдалые нонирхолтой, жаргалтай болгохые оролдодог.

Манай сасуутан болохо 13 наһатай Аркадий Цыренжаповай ушар бидэнэй зүрхэ сэдхэл хүдэлгөө. Тэрэ шуһанай рак гүүлэнхэйшые наа, үбшэээ диилэжэ шадахаб гэжэ бата найдамтай. Энэ хүбүүн хотын School-TV-гэй сэтгүүлшэн. “Хуби заяамни намайе туршажа байна гэжэ ханагшаб. Тиимэһээ би толгойгоо дээрэ үргэн, энэ бэрхэшээлһээ гараха ёһотойб”, - гэжэ Аркадий хэлээ. Үнэхөөрөөшые, тэрэ хамагые дабажа гараха зүрхэтэй, нугаршагүй зоригтой хүбүүн юм. “Минии хүсэл – ажамидарха!” гэнэн үгэнүүдын бидэнишые хайн юумэндэ этигэжэ хургана.

**Мария ГАБРИЕЛЯН,
Лиза ЗАЙЦЕВА,
Анжела ТУМУРОВА,
1-дэхи нургуулийн
“Первошкольник”
сониной сэтгүүлшэд.**

“ХҮНДЭМҮҮШЭ БУРЯАД ОРОН” ГЭНЭН УЛАСХООРОНДЫН ХҮҮГЭДЭЙ АЯНШАЛГЫН ФЕСТИВАЛЬ ҮНГЭРГЭГДЭХЭНЬ

Сагаалгание угтуулан, Улаан-Үдын нуралсалай хорооной эдир аяншалагшадтай түб нургуулийн телевидениин, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй болон информатикын түбтэй суг хамта тус фестиваль үнгэргэхэнь.

Республикамнай аяншалга хүгжөөхэ талаар нилээд эхэ арга боломжотой: гоё найхан байгаали, дэлхэйн эрдэни зэндэмэни – Байгал далай, үндэһэн соёл, арадуудай бэе бээдээ тэсэмгэй хандаса болон хани барисаан. “Хүндэмүүшэ Буряад орон” фестивалда хүүгэд болон залуушуул хабаадахадаа, хари гүрэнүүдэй болон Россиин бурад хотонуудай аяншалагшадые арадаингаа ёһо заншал,

түүхэ, соёлтой танилсуулгын тусхай программа зохёон, тэрэнээ дурадхаха шадабаритай болоно.

Фестивалиин хэмжээндэ «Айлшалыт манайда!», «Эдир экскурсовод», «Эб найрамдалай элшэн сайд» гэнэн гурбан конкурс үнгэргэгдэхэ. Түрүүшын конкурс Буряадта ажануудаг бүхы арад зоной заншалта хайндэрнүүдые зураглаһан зүжэглэмэл наадануудта хабаатай. Удаа-

дахинь эрхим экскурсоводые элирүүлхэ. Эрилтэнүүдын гэхэдэ, хабаадагшад хари хэлэ мэдэхэ, хүнтэй харилсажа шадаха, түрэл орон тухайгаа гүнзэгы мэдэсэтэй байха ёһотой. “Эб найрамдалай элшэн сайд” гэнэн конкурсдо үхибүүд «хари гүрэнэй айлшад» болоод, англи хэлэн дээрэ өөрын арад тухай 7-10 минутын хэмжээнэй зүжэглэмэл презентаци хэхэ болоно.

Февралийн 17-до үглөөнэй 10 сагта Улаан-Үдэ хотын 9-дэхи нургуулида түрүүшын шата үнгэргэгдэнэ. Эндэ хотын эрхим нургуулинуудай

400 гаран нурагшад хабаадаха мэдүүлэнхэй. Хоёрдохи шата февралийн 29-дэ хүүгэдэй уран бэлигэй байшанда үнгэргэгдэхэ. Илагшадта дипломууд болон үнэтэ шангууд, харин бэшэндэнь тус фестивалда хабаадаһание гэршэлһэн үнэмшлэгнүүд барюулагдаха юм.

**Баян талын эзэдтэ,
Буряад арадтаа
Бултанай баярта
Амар мэндэ!**

**Наталья БАНДЕЕВА,
Улаан-Үдэ хотын хүүгэдэй
аяншалгын түбэй
директорэй орлогшо.**

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд

Понедельник, 20

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', etc.

«РОССИЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'ОСАДЕМИА', 'ТЕ, С КОТОРЫМИ Я', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ', 'ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ', 'ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ', etc.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЕВРОНЬЮС', 'НАБЛЮДАТЕЛЬ', 'ПЕРРИ МЭЙСОН', etc.

АРИГ УС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ', 'ВСЯ БУРЯТИЯ. ПОГОДА', 'МУЛЬТИК-ЛАНЧ', etc.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ОТЧАЯННЫЕ РОМАНТИКИ', 'КОНЦЕРТ "ВЕЧЕРНИЙ ЗВОН"', 'Д/Ф "ФРАНЦ ФЕРДИНАНД"', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СТИ ДНЯ', 'МОЙ НЕЖНО ЛЮБИМЫЙ ДЕТЕКТИВ', 'ВАШЕ ПРАВО', etc.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ', 'КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ', 'СОНИК ИКС', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СЕРДЦЕ АНГЕЛА', 'НТВ УТРОМ', 'МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ', etc.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СЕЙЧАС', 'СЛЕД', 'УТРО НА 5', etc.

Вторник, 21

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', etc.

«РОССИЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'ТАЙЗАН', 'САГАЙ СУУРЯН', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВЕСТИ-БУРЯТИЯ', 'КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ', 'ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ', etc.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЕВРОНЬЮС', 'НАБЛЮДАТЕЛЬ', 'ПЕРРИ МЭЙСОН', etc.

АРИГ УС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ', 'ФАНАСТИЧЕСКИЕ ДЕНЬГИ', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', etc.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ОТЧАЯННЫЕ РОМАНТИКИ', 'КОНЦЕРТ "ВЕЧЕРНИЙ ЗВОН"', 'Д/Ф "ФРАНЦ ФЕРДИНАНД"', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЧУЖИЕ ТАЙНЫ', 'ТАЙНЫ ВЕКА', 'ОНЕГИН', etc.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ', 'КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ', 'СОНИК ИКС', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НТВ УТРОМ', 'МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ', 'ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ', etc.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СЕЙЧАС', 'СЛЕД', 'УТРО НА 5', etc.

Среда, 22

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', etc.

«РОССИЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'ОСАДЕМИА', 'ТЕ, С КОТОРЫМИ Я', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'С НОВЫМ ДОМОМ!', 'О САМОМ ГЛАВНОМ', 'ВЕСТИ-БУРЯТИЯ', etc.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЕВРОНЬЮС', 'НАБЛЮДАТЕЛЬ', 'ПЕРРИ МЭЙСОН', etc.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СОНАТЫ', 'СТАМБУЛ. СТОЛИЦА ТРЁХ МИРОВЫХ ИМПЕРИЙ', 'ДРУГАЯ ИСТОРИЯ', etc.

«Галхан» - литературно-хүгжэмтэ проект

МИНИИ УГ ГАРБАЛ

Еши-Лодой Римбүүшэтэй

Гомбо Гылыкович залуудаа

Дугарма Дамбасва эжынь

Александра Аюровна хани нүхэрийнь

Барга баатар - Буряадай - Булгад - Тугалаг - Ашабагад - Сорьёл - Монгол - Тэхэ - Хара - Дабардай - Убша - Шагжа - Эрдэни - Гылыг - Гомбоцырен - Эрдэн - Чингис. Аша, зээнэр - Чингис, Зорикто, Чингис, Булат, Саян, Туяана, Эржена.

Г.Г.Бадмаев

АШАБАГАД ТУХАЙ ХЭДЭН ҮГЭ

Ашабагад хадаа Тугалагай долоодохи хүбүүн гэж тоологдог. Тэрэ Булгадай аша болоно. Мүн тэрэниие «ашаанда» ерэнэн ашаабгад» гэдэг. Гадна үшөө нэгэ иимэ түүхэ бии. Ашабагад гэшээ Зүүн гарай сэгээнүүдэй угай басаганнаа түрэнэн юм ха. Тэрэ басаган Тугалагай ажалшан байһан гэхэ. Тэрэниие Солхолзуур эжы гэжэ нэрлэдэг байгаа.

Ашабагад гэшээ долоон хүбүүтэй нэн. Тэдэнь Сорьёл Багандай, Барья, Алсутка, Выбылка, Байдали, Тылген болоно.

Мүнөө үедэ ашабагадууд Байгал далайн баруун-хойнохи Голоустно тосхондо, Бэшүүрэй аймагай Хэрээтэ, Хаян нууриунудта, Хяагтын аймагай Алтай, Баян-Булаг, Үбэр Хэрээтэ, Шэтын областиин Шаргалжан, Үбэр-Дунгы болон бусад нютагуудта ажаһууна.

АШАБАГАДУУДАЙ АРАДАЙ ДУУНУУД

Сарьдаг үндэр Сангалта хаан
Сахижашье байгаа болобуу даа.
Сагаан буурал аба эжымнай
Санажашье байгаа болобуу даа.

Сангалта хаанай оройгоор
Сасан юундэ тогтоо юм.
Сайнхан нүхэрһөөм салгажа,
Самган юундэ болгоо юм.
Самган болохын болохол сэм -
Сайнхан нүхэрөө яахабиб?

Баян Сангалтын оройгоор
Бороон юундэ тогтоо юм.
Болзортой нүхэрһөөм салгажа,
Бусамал юундэ болгоо юм.
Бусамал болохын болохол сэм -
Болзортой нүхэрөө яахабиб?

Сэлгээ сагаан Хэрээтэ
Сэбшээхэн бороогоор гандаагүй.
Сэнхирхэн сэсэгээр халнуураад,
Шэлдэгхэн бородом жаргалтай.
Шэнэлээд ябаһан бэемни
Сэлээнэй гуримаар жаргалтай.

Уужам сагаан Хэрээтэ
Унанхан бороогоор гандаагүй.
Ургы сэсэгээр халнуураад,
Унаганхан улаандам жаргалтай.
Ушараад ябаһан бэемни
Уласай гуримаар жаргалтай.

Хабтагай сагаан Хэрээтэ
Хагсуухан бороогоор гандаагүй,
Хонхохон сэсэгээр халнуураад,
Хайсанхан улаандам жаргалтай.
Ханилаад ябаһан бэемни
Хамтанай гуримаар жаргалтай.

Унаган борымни хажуугаар
Уламынь юм гү хийсэнэ.
Ушарһан нүхэрһөөм хажуугаар
Уужатайнь юм гү зандарна.

Хайсан борымни хажуугаар
Хазаарын юм гү хийсэнэ.

Ханилһан нүхэрһөөм хажуугаар
Хатанхайнь юм гү зандарна.

Ардаг борымни хажуугаар
Аргамжань юм гү хийсэнэ.

Алялһан нүхэрһөөм хажуугаар
Ахайниинь юм гү зандарна.

Баргахан Монголойнь адуун сооһоо
Барижал нэгыень унадаг хайб.

Баталһан гансахан нүхэрием
Военнын хургуулиһаа табидаг хай.
Халхахан Монголойнь адуун сооһоо
Хазаарлаад нэгыень унадаг хайб.
Ханилһан хайратай нүхэрием
Кавалериин хургуулиһаа табидаг хай.
Үбэрхэн Монголойнь адуун сооһоо
Ургадаад нэгыень унадаг хайб.
Ушарһан гансахан нүхэрием
Улаанхан сэрэгһээ табидаг хай.

МИНИИ ДЭБТЭРҺЭЭ

Алайрай үргэн талаһаа гаража ерэнэн Ашабагад отог эсэгын 1685 ондо, Хөлго мүрэнэй зүүн гараар ажана тэнюун амидаран, Ара-Хэрээтын зулгы гоё ногоон соо нууһан, аба эжын ганса хубуун Бадмаев Гомбоцырен Гылыкович 1933 оной Сагаа харын Бүтүүгэй үглөөгүүр түрэнэн намтартайб.

Минии үбгэн аба Шагжын Эрдэни, хаанай сэрэгэй хасаг, модошо дархан, гэрэй пезшэн хэдэг, 1941-1945 оной дайнаа бусажа ерээгүй.

Минии үбгэн абын дүү хүбүүн - Бадмын Гомбоцырен хасаг сэрэгэй албанда 1913-1917 онуудта баруун фронтдо дайнай газарта ябаад, бусажа нютагаа ерээгүй юм.

Минии түрэнэн эсэгэ Бадмын Гэлэг, 1914 оной, Ара-Хэрээтын сомоной зайһан 1935-1942 онуудта байһан, 1944 ондо Ленинграддай хажууда наһа бараһан.

Бадмын Гомбоцырен 1933 оной Бэсүүрэй аймагай Ара-Хэрээтэдэ түрэнэн. Абынгаа фронтдо алуулхада, ажал хэжэ эхилһэнби. 1945-1949 онуудта «Коминтерн» колхозой адуушан. 1950 ондо бригадын учетчик, колхозой хамтаралгын үедэ бригадирай туһалагша, бүхы хамтын ажалые хэжэ шадаха болоһонби. 1952 он - 1955 он. Армида татагдажа, парашютист-десантник, радиотелеграфист, снайпер, гранатометчик гэхэн армиин олон мэргэжэлтэй болоо нэм.

Армиһаа ерээд Улаан-Үдын сплавной конторын барилгын бригадын бии болоходо, 1956-1960 онуудта хоёр квартиратай 104 шэнэ гэрнүүдые барилсаһан 208 гэр бүлэ үмсын гэртэй болоо нэн.

1961-1970 онуудта алтанай приискын «Джугджур комбинатда» старательска артельдэ алта малтааб.

1971-1975 онуудта Мирный хотоһоо хойшо 1000 модо зайда, «Полярный круг» Удачны ГМК, Удачны хотодо, шэнэ газарта харгы татаабди, ГМК-ой барилга, Удачны барилга, алмаз малталга, иимэ ажалай хатуу шэрүүниие, үбэлэй хүйтэн, зунай халуун гэшые үзэһэнби. Мүнөө Удачны ГМК хүдэлнэ, Удачны хотодо олон зон ажаллана, ажамидарал хайн.

1976-1980 онууд - БАМ-ай хойшолһон түмэр харгы, ТранссибТында-Могочо-Нагорный-Золотинка-Беркакит - Нерюнгри гэхэн түмэр харгы табан жэл соо баригдаа, Нерюнгри ехэ гоё хото, 2000 ондо ЮНЕСКО Гран-при үгөө нэн.

1981-1990 онуудта Нерюнгриин ГРЭС-эй барилгада хабаадааб. 1 млн.250 кВт зайн гал үгэхэ ГРЭС 9 жэл соо баригдаа, Нерюнгри хотын зон 1990 ондо 115 мянга нэн. Хотын бюджет 1 млрд. түхэриг байгаа. 2002 ондо 10 млн. тонно шулуун нүүрһэ абадаг, 7 млн. тоннынь коксовалдаг хэн.

Ажал хүдэлмэри бии, салин хүлһэн хайн, эдихэ, үмдэхэ юумэн элбэг, юумэнэй үнэ сэн Улаан-Үдэтэй адли.

ГЭР БУЛЫН ТАЛААР

Минии нүхэр Александра Аюровна Гушадай сомоной Алташа нютагта 1936 ондо түрэнэн. 1956 ондо гэр бүлэ болоһон зомди.

Багшын институт 1961 ондо дүүргээд, Потанинай 10 жэлэй

Хүндэтэ Гомбосүрэн ахатамнай!

“Буряад үнэн” газетэдэмнай олон жэлдэ штатнабэшэ корреспондент, бэшээшэ байһан, оло дахин түрэл нютагаа, угаа үргэнэн, ашабагад солоёо дуудуулһан, Хойто зүгтэ алта, алмаз малталсаһан, БАМ, Нерюнгриин ГРЭС барилсаһан Гомбосүрэн Гылыкович Бадмаев ахатамнай хайхан хоолойгоороо урданайнгаа дуунууды ханхинуулдаг, арадай ансамбльнуудта дууладаг хая юмта. Нютагаа үргэжэ, гүн удхатай. (“Хөлгын ашабагад зоной ашата зам”) номоо хэблэһэн Гомбосүрэн ахатамнай мүнөө 80 наһанайнгаа ойн баярые эдэ үдэрнүүдтэ Сагаан хара соо угтажа байна. Тиймэхээ бидэ, “үнэнэйхид”,

хургуулийн багшаар, Гушадай 10 жэлэй хургуулийн директорээр 1964-1969 онуудта хүдэлһэн.

1969 ондо Яхадай Республикада ошоод, Югоренкын, Петропавловкын 10 жэлэй хургуулийн директорээр ажаллаа. 1976-1980 онуудта БАМ-ай Золотинкын 10 жэлэй хургуулида, Серебрян Борой, Нерюнгриин интернадайд директор байһан. Яхад Республикын габьяата багша, СССР-эй гэгээрэлэй отличник гэхэн алдартай нэн.

Хүбүүн Эрдэн - юстициин полковник, транспортна милициин начальнигай орлогшо, бэри - Альбина, хоёр басагадтай - Туяна, милициин майор, Эржена - технологическа университет дүүргэхэн.

Ехэ басаган Эржена, Сокто (хурьгэн) Бальжиевтан, зээ хүбүүн Чингис - экономист, Зоригто - юрист, Саян - БГУ-гай оюутан.

Бага басаган Дарима - ЯГУ дүүргэһэн, багша, хурьгэн Артур Бахлуев - Хүндэтэ барилгашан, Нерюнгри хотодо ажаһууна.

Хүбүүниинь Чингис, БГУ дүүргээ, компьютерай хургуулида. Булат - юрист.

Би 40 жэл соо Яхадай, Магаданай, Чукоткын, СССР-эй республикануудаар ажаллажа ябааб. Энэл даа минии ябаһан харгы, хэнэн ажал хүдэлмэри.

ЭРДЭНИН ГЭЛЭГЭЙ ГОМБОЦЫРЭНЭЙ

«Хөлгын ашабагад зоной ашата зам» гэхэн номһоо Бэлигма ОРБОДОЕВА бэлдэбэ.

бэлигтэй, шударгы ажалша (дачадаа ехэ саад, огород ургуулдаг), бэрхэ, дээдэ мэргэжэлтэй үхибүүдтэй, олон аша зээнэртэй байһан ахатан бэшээшэдээ үрээлэй дээжэ хүргэнэбди:

Ная наһандаа налайжа,
Ерэ наһандаа ербыжэ,
Зуун наһандаа зурыжа,
Зугаатай, дорюун зандаа,
Элүүр энхэ, эбтэй ээтэй,
Энхэ амгалан, жаргалтай,
Арадтаа алдар солотой,
Ашабагад угтаа хүндэтэй,
Ажаһуухатнай болтогой!

“Буряад үнэн”
Хэблэлэй байшанай ажалшад.

Танилсагты, шэнэ гаршаг: Хөх толбо

ЧИНГИС ХААНЫ ТООЖИО ХААЛТАТАЙ БОЛМОО

Хэнтий аймгийн Дадал сумын Дэлүүн болдогос баруун тийш явах замд Чингис хааны их тоонотыг мөнхөлсөн чулуун хаалга сүндэрлэн бослоо. Уг хаалгыг хоёр жилийн хугацаанд бүтээсэн бөгөөд ирэх тавдугаар сард нээлтээ хийх ажээ. Үзэсгэлэнт Дадал нутгийн хоймор орших Бурхан Халдун уул, Дэлүүн болдог, Гурван нуурын зүг ажил алба болон амралт, аяллаар явж буй хэн бүхэнд энэ хаалгаар орж гарах боломж нээгдэж буй юм байна.

Уг хаалганд зориулж Гавьяат багш Р.Рэгээндорж:

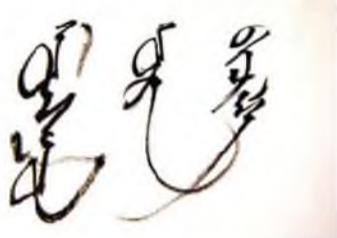
Тэмүүжин Чингисийн төрсөн тал голомт Дэлүүн болдог, Гурван нуур, Бурхан Халдун гэдэг маань

Даян дэлхийд алдар нэрээ цуурайтуулж Түүхийн хуудсанд нэрээ мөнхөлсөн хэмээн шүлгэлж гол багана дээр нь сийлүүлжээ.

Ийнхүү буриад зан заншлын дагуу их хааны хүйг цөглөсөн газар хэмээн үзэж тоонот нутагт нь гэрэлт хаалга сүндэрлэн бослоо.

Америкийн Нэгэдэмэл Уласта Монгол хэл судлалын төв байгуулагджээ

Хэл шинжлэлийн ухааны доктор **М.Саруул-Эрдэнэ** тэргүүтэй багш нар Вашингтон хотод Монгол хэл, бичгийн төв нээн ажиллуулахаар болжээ.

М.Саруул-Эрдэнэ багшийн хувьд Монгол хэл сурахыг хүссэн гадаад иргэд болон эх хэлнийхээ мэдлэгээ сайжруулах гэсэн монгол хүүхдүүдэд гэрээ-рээ, хувиараа хичээл зааж байснаа өргөжүүлж хэл бичгийн төв байгуулсан байна.

Монгол бэшэгыг албан ёсоной болгохо зарим арга хэмжээн тухай

Үндэнэй монгол бэшэгэ нэргээн хэрэглэх гүрэнэй бодолго эдэбхижүүлэх зорилгоор Монголой юрэнхылэгшын зарлиг абтана байна. Тэрэ зарлигай ёхоор Монгол Уласай засагай газарай гадаад оронуудта эльгээхэ дипломат харилсаанай албан бэшэгүүд хуушан монгол бэшэг дээрэ үйлдэжэ, оршуулгыень али нэгэ хэлээр хабсарган эльгээжэ байхаар тогтообо.

Эрхэтэнэй түрэнэн болон гэрлэнэн гэршэлгэ, бүхы шатын нуралсалай нургуулинуудай олгожо байһан үнэмшэлгэ, диплом, гэршэлгэ-

дэ кирилл болон монгол бэшэгээр зэргэсүүлэн бэшэжэ байха гэнэ.

Буряад Республикада монгол бэшэгэй мэргэжэлтэдые бэлдэхэ, мүн баһа Монголой засагай зургаанай монгол бэшэгыг албан ёсоной болгохо ажал эдэбхижүүлжэ байһан ушарһаа Буряад Республикын Правительствын дэргэдэ буряад хэлэ хүгжөөхэ талаар комисси монгол бэшэгэй мэргэжэлтэдые бэлдэхэ ажал эхилхэ гэнэн шиидхэбэри абаа.

"Чонон сүлд" тэргүүлсээр байна (Книга «Дух волка» - лидер продажи)

"Интерном" номын их дэлгүүрт ямар ном шилдгээр тодорсныг сонирхуулъя.

Уран зохиолын бэстселлерыг тэргүүлж буй Хятад арадай улсайд зохиолч Жан Руны "Чонон сүлд" ном анх 2004 оноос эхлэн уншигчдын хүртээл болж, дэлхийн 30 гаруй орны хэлээр орчуулагдан гарсан байна. Мөн хэвлэгдэн гарсан улс орон бүрийнхээ бэстселлер номоор шалгарсан ажээ. Манай оронд 2009 оноос эхлэн Д.Болдбаатар орчуулагчийн хөрвүүлсэнээр худалдаанд гарч, одоог хүртэл хамгийн их борлуулалттай номын жагсаалтыг тэргүүлсэн хэвээр байгаа юм. Зохиолч Жан Рүний талаар товч дурдахад, тэрээр 1946 онд Бээжинд төрсөн. Жан Рүн гэдэг нь түүний бичгийн нэр бөгөөд жинхэнэ нэрийг нь Люй Жяминь гэдэг. "Чонон сүлд" номоо 1997 оноос 2004 онуудад бичиж дуусган хэвлэлд гаргаснаар 30 гаруй орны хэлээр 100 гаруй орны сая сая уншигчдын ширээний ном болж чаджээ. Жан Рүний өөрийнх нь хэлсэнээр, "Чонон сүлд" ном нь чонын тухай хэдэн арван үлгэр, үйл явдлыг тооцож, чоныг туйлын махчин, зэрлэг араатан гэдэг утгаар нь ойлгодог хүмүүсийн үзлийг өөрчилж, чоныг тэнгэр язгууртай тэнгэрийн амьтан гэдэг ойлголтыг нь нэмэгдүүлсэнд оршино. Ялангуяа энэ ойлголт нь монгол үндэстэнтэй салшгүй холбоотой болохоор монгол үндэстний өв соёл, нүүдэлчин ахуйг дэлхийд таниулахад энэ ном онцгой үүрэг гүйцэтгэсэн гэж боддог гэжээ. Өнөө уг номыг Холливудын нэрт кино найруулагч Я Ке Ану дэлгэцийн бүтээл болгон гаргах гэж байна. Та тус номноос хүний дуугаар номхорох хөнгөмсөг зан сураагүй, хөх уулын эзэн болсон чонын тухай, түүнчлэн түүнийг сүлд шүтээнээ болгосон монголчуудын соёл иргэншил, ахуй амьдралын тухай өөрийн гэсэн ойлголттой болно гэдэгт найдаж байна. Тус номыг өнгөрсөн жил "Мон судар" хэвлэлийн компаниас сонсдог ном хэлбэрээр хүргэсэн нь уншигчдын талархлыг хүлэсэн билээ. Харин уран зохиолын бүс бэстселлерийг "Oxford english-mongolian, mongolian-english dic porket" толь бичиг тэргүүлж, өмнөх долоо хоногт борлуултаараа тэргүүлж байсан Петер Кейдерын "Эртний Түвдийн залуужуулах жор" дараагийн байрт оржээ.

Уран зохиол бэстселлер

1. "Чонон сүлд"-Жан Рүн
2. "Ногоон нүдэн лам"-Ц.Оюунгэрэл, Жеффри Л.Фолт

3. "Хиртэлт"-Стефени Мэйер
4. "Танихгүй эмэгтэй захидал"-Стефан Цвей
5. "Домогт Ану хатан"-Б. Шүүдэрцэцэг
6. "Ажлаар амьсгалсан он жилүүд"-И Мён Баг
7. "Бүрэнхий"-Стефени Мэйер
8. "Шинэ сар"-Стефени Мэйер
9. "Сэтгэлийн анир"-Б. Шүүдэрцэцэг
10. "Чонын алтан шагай"-Д. Цэнджав

Бусад номын бэстселлер

1. "Oxford english-mongolian, mongolian-english dic porket" толь бичиг
2. "Эртний Түвдийн залуужуулах жор"-Петер Кейдер
3. "Эдийн засгийн алуурчдын золиос"
4. "Өглөөний хүн"-Курокава Ясумаса
5. "Дэлхийн атлас"-Мон судар
6. "Монголын их хатдын нууц товчоо"-Жак Уэтерфорд
7. "Очир огтлогч"-Ceshe Micheal Roach
8. "Эмэгтэй хүн бүрийн мэдэж байх ёстой амьдралын нууц"
9. "Сургамжит өгүүлэгүүд" 1-Мон судар
10. "Ухаарахуй-1" ном тус тус багтжээ.

www.24tsag.mn

Мэдэгмаа Доржиева:

МОНГОЛЫН РОК ОДОН ЛХАГВАСҮРЭНТЭЙ НЭГ ТАЙЗАН ДЭЭР ГАРСАН

Буриадын нэрт дуучин Мэдэгмаа Доржиева Хятад, Монголоор аялаад эх орондоо эргэн иржээ. Хөх хотод тэрээр "Одон" телевизийн цагаан сарын концертын бичлэгт оролцсон бол Улаанбаатарт хэд хэдэн ток шоунд уригдаж, Монголын сонин сэтгүүлүүдтэй хамтран ажилласан байна.

- Мэдэгмаа, та эх орноосоо илүүтэй гадны ТВ-үүдээр гаргаад байгаагийн учир юу вэ?

- Энэ жил л тэгэж таарлаа. Хятад улс намайг гурван жил дараалж урьсны эцэст энэ жил очих шив. Нэгдүгээр сарын 23-нд болсон хятад тооллын цагаан сарын тоглолтод анх удаа "Одон" ТВ-д очиж оролцлоо. Маш сайхан том танхимд хоёр өдөр болдог юм байна. Эхний өдөр нь сургуулилт, тэгээд маргааш нь бичлэг. Тоглолтод Өвөр Монголын рок, поп, ардын дууны одод бүгд оролцсон. Гадаадын жүжигчдээс Монголын рок шүтээн Лхагвасүрэн ирсэн бол Орос-Буриадыг төлөөлж би "Адуушанай дуун"-аараа ая өргөлөө.

Бүх юм сайхан болж, үзэгчид халуун дотноор хүлээн авсанд баяртай байна. Миний дуунуудыг зөвхөн манай Буриадад төдийгүй, 7 сая орчим монгол, түүний дотор нэлээн хэдэн мянган Шэнэхэ-эний буриад зон аж төрдөг Хятадын Өвөр монголд мэдэж байгаа нь тун таатай байлаа.

Харин Улаанбаатарт намайг найзууд, бас ажил мэргэжил нэгтэй нөхөд маань хүлээж байсан юм. Монголын MNB2 (MYONT-ийн II суваг. 24tsag.mn) суваг намайг уйгагүй урьсныг сонсоод найзууд их гайхаж байна лээ. MNB2 бол буриад, казах, эвенк гээд монгол туургатны олон хэл дээр нэвтрүүлгээ бэлтгэн цацдаг төрийн мэдлийн суваг. (Мядагмаа MNB2 сувгийн эзэмшил болон "монгол туургатны" хэлний тухайд эндүүрчээ. 24tsag.mn.) Бас олон найзууд минь ажилладаг UBS болон TV9 телевизийн нэвтрүүлэгт оролцсон. Над шиг жижигхэн хүнд хэвлэл мэдээлэл тэгэж анхаарал тавьсанд би үнэхээр гайхсан шүү. Монголын хэд хэдэн сонин, сэтгүүлд бас ярилцлага өгсөн.

- Өвөр Монголд ямар сэтгэгдэл төрөв?

- Энэ бол миний хувьд урлагийн одын хувьд уригдсан анхны аялал байлаа. Өмнө нь Харбин, Хайлаар, Манжуур, Бээжин гээд Хятад оронд олон очсон. Хятад бол Орос шиг агуу том орон. Өвөр Монголд зах хязгааргүй их тал хараад гайхлаа. Яг л ширээ шиг тэгшхэн. Хүмүүс нь ч их таалагдлаа. Хятад дахь монголчууд өөрийгөө үнэлж хүндлэх омог бахархлаа цэвэр монгол маягаар хадгалж үлдсэнийг анзаарсан. Буриадаар "дарюун" гэдэг юм даа. Алхаа гишгээнээс нь авахуулаад нэг тийм агуу шинж анзаарагдсан. Зүгээр нэг үзүүлэнгийн хиймэл биш, цаанаасаа төрөлх чанар нь юм уу даа. Харин манайхан атирч хавчийгаад хаашаа ч юм яарч шогшсон явдалтай шүү дээ.

Бас Өвөр Монголд англиар ч, оросоор ч ерөөсөө ярьдаггүй. Зөвхөн монгол, хятад хэлээр. Энэ утгаараа Оросын иргэдэд ахмадууд нь оросоор, залуус нь англиар ярьчихдаг Улаанбаатарт илүү амар юм даа. Өвөр Монголд Улаанбаатар, Бээжин шиг нэртэй брэндүүд овоорчихоогүй, уламжлалт иргэншил нь их хүчтэй байна. Хаа сайгүй эмх журам, ариун цэвэр. Ялангуяа Улаанбаатарын бужигнаан, Улаан Үдийн түгжрээтэй харьцуулахад замын хөдөлгөөнд энэ нь илүүтэй анзаарагдах юм.

- Монгол таныг гайхашруулахаа больжээ?

- Монгол миний хувьд маш ойр орон. Найзуудынхаа тухай ярьсан шүү дээ. Дашрамд сонирхуулахад оросын "Фабрика звезд" шиг монголын телевизийн төсөлд хүндэт зочны хувиар уригдсан болохоор удахгүй дахиад Улаанбаатар явна.

Улаанбаатарт би очих болгондоо өөртөө нэг шинэ зүйл нээдэг. Энэ удаа Өвөр монголд төрсөн сэтгэгдлээсээ харахад буриадуудыг Азийн монголчууд маш их үнэлдэг юм байна. Хятадад бол буриадуудыг сайн малчид, уран гартай үйлчид гэж магтдаг. Монгол улсад бол гайгүй яваа олон монголчууд буриад цустай юм билээ.

www.24tsag.mn

Хорин хоёрдохи хэшээл

Найдите бурятско-русские соответствия:

1. шажан
2. бурхан
3. шатар
4. заншал
5. толбо
6. тээсгэн
7. үни
8. хонхо
9. хубисхал
10. барилдаан
11. һая
12. уржадэр
13. үндэр
14. ута
15. һүрэхэ
16. гүйхэ
17. харбаха

- а/. позавчера
- б/. колокольчик
- в/. длинный
- г/. давно
- д/. бегать
- е/. высокий
- ж/. шахматы
- з/. прыгать
- и/. религия
- к/. стрелять
- л/. борьба
- м/. в тот раз
- н/. бог
- о/. знак
- п/. обычай
- р/. революция
- с/. недавно

Из книги Л.НАМЖИЛОН.

Выучите эти пословицы и поговорки.

Эдэ оньһон, хошоо

үгэнүүдые сээжэлдэгты:

В лесу лес не ровен, в миру — люди.

Ойн модон үндэртэй, набтартай, олон зон һайнтай, муутай.

(Дословно: в лесу бывают деревья и высокие, и низкие, среди людей бывают и хорошие, и плохие).

Оказать медвежью услугу.

Туһа хүргэхэм гээд, тодхор татаа.

(Дословно: желая оказать пользу, причинил помеху).

Гнев человеку сушит кости, крушит сердце.

Уур бэе зобоохо, уула мори зобоохо.

(Дословно: гнев человека мучает, гора коня мучает).

ШОНО, ЯМААН, ХАПУУСА ГУРБАН ТУХАЙ

1. Нэгэ хүн лодкоор шоно, ямаан, хапууса гурбые уһа хүндэлэн гаргаха болобо ха. Лодко соонь арайхан гэжэ нэгэ хүн, хажуудань шоно гү, али ямаан, үгышье һаа, хапууса багтаха байба.

Шоно ямаан хоёроо орхёод, хапуусаяа гаргаха гэхэдэнь, уһа гараад ерэтэрнь, шононь ямаагаа эдижэрхихэ байба. Хэрбээ ямаан хапууса хоёроо орхёод, шоноёо гаргаха гэхэдэнь, ямаанинь хапуусаяа эдижэрхихэ байба.

Хүнэй байхада хэниинь хэнээшье эдихэгүй ушартай. Хайшан гэжэ тэдэ гурбаниие нэгэ нэгээр уһа гаргаха ёһотой болоноб?

2. а) Тон тамаржа шадахагүй гурбан эршүүлдэ уһа гаталан гараха шухала хэрэгтэй болобо ха. Харан гэнэнь хоёр бишы-хан хүбүүд жаахан лодко дээрэ һуугаад, загаһа хахуулидажа ябабад. Хүбүүдэй эдэ хүнүүдтэ хэды туһалха дуратай байбашье һаань, лодконь нэгэл, оройл нэгэ эрэ хүниень дааха байба. Ядахадаа, нэгэ эрэ хүн нэгэ хүбүүн хоёрышье даахагүй лодко байбал даа. Теэд уданшьегүй тэрэ гурбан эршүүл нүгөө эрьедэнь гараад, лодкохониень хүбүүдтэ бусаһан байна.

Хайшан гээд тэдэ энээхэн лодкоор уһанай нүгөө эрьедэнь гараа гээшэб?

Харьяат эрхэндэ хүнэй гурбан эршүүлдэ уһа гаталан гараха шухала хэрэгтэй болобо ха. Харан гэнэнь хоёр бишы-хан хүбүүд жаахан лодко дээрэ һуугаад, загаһа хахуулидажа ябабад. Хүбүүдэй эдэ хүнүүдтэ хэды туһалха дуратай байбашье һаань, лодконь нэгэл, оройл нэгэ эрэ хүниень дааха байба. Ядахадаа, нэгэ эрэ хүн нэгэ хүбүүн хоёрышье даахагүй лодко байбал даа. Теэд уданшьегүй тэрэ гурбан эршүүл нүгөө эрьедэнь гараад, лодкохониень хүбүүдтэ бусаһан байна.

ХАРЬУУЛДУ: Б.РЫБДЫЛОВЭЙ "Бодоод үзэе" гэнэн номһоо.

Сагаалганише угтуулан

ЁОХОРОЙ ДУУН

Тохой зандан эмээлээ, эмээлээ	Шэнэл мүнгэн эмээлээ, эмээлээ
Тохыш саашань мориндоо, мориндоо.	Шэдыш саашань мориндоо, мориндоо.
Тойроод байһан залуушуул, залуушуул,	Саагуур һууһан залуушуул, залуушуул,
Ерыт наашаа наадандаа, наадандаа.	Ерыт наашаа наадандаа, наадандаа.
Борол зандан эмээлээ, эмээлээ	Зоомол модон сэргэндэ, сэргэндэ
Тохыш саашань мориндоо, мориндоо.	Уяыш саашань мориёо, мориёо.
Эдэл байһан залуушуул, залуушуул,	Залуу сэнгүү наһандаа, наһандаа
Ерыт наашаа наадандаа, наадандаа.	Ерыт наашаа наадандаа, наадандаа.

БУРЯАД ЗОНОЙ ХҮҮГЭДЭЭ ХҮМҮҮЖҮҮЛДЭГ ЁНО ЗАНШАЛ

1. Бурханай урдуур гарахагүй, сухарижа гараха.
2. Сагаан эдэе газарта адхажа болохогүй.
3. Мориндой толгойе сохижо болохогүй.
4. Урга, ташуур дээгүүр алхажа гарадаггүй.
5. Эмээлээ абахадаа, баруун урда зүг руу хандуула.
6. Хутага шүбгэ, хайша хүн руу бү шэглүүлэ.
7. Айлшан зоной урда хүүгэдээ бү зандара.
8. Галдаа бузар юмэ оруулхые сээрлэ.
9. Үнэһөө хог нобшотой худхажа бү хая.
10. Буряад зондо бузар хараал байдаггүй.
11. Буряад зон бэлин шэбшэг хэлэхые сэрлэдэг.
13. Буряад зондо гуйраншан байдаггүй.
13. Ядуу доромжо хүндэ дээрэлхэжэ болохогүй.
14. Хүндэ үри, зөөрээр баярхажа болохогүй.
15. Үүдэ хаалгаяа хаялжа, шэдэлжэ болохогүй.
16. Үндэр наһатандаа гурбан зөөлэниие (үгын, эдээнэй, унтарин) бүридүүлэ.
17. Айлда ороходоо, гэртэнь туласа бү гүйлгэ.
18. Айлда ороходоо, бэһэдээ хабшуулан хутагаяа буулгадаг.
19. Шудэр, ташууртаяа айлда орожо болохогүй.
20. Айлшаниие үүдээрээ шагаажа харабал, гэдэргээ бусангүй угтаарай.
21. Үүдэнэй богһоо дээрэ зогсожо болохогүй.
22. Гэртэ ороод, гал тойронгүй, сухарижа гараха.
23. Табаг мэдүүлхэнээ урда эдижэ болохогүй.
24. Айлшанһаа урид табагаа хүдэлгэжэ, эдижэ болохогүй.
25. Эльгээ тэбэрижэ, нюргаа үргэлжэ болохогүй.
26. Бэри хүн хадам эжы, абаяа нэрлэжэ болохогүй.
27. Байгаали дэлхэйнгээ модо шулууе бү эмдэ.
28. Булаг уһанда бузар юмэ оруулжа болохогүй.
29. Зөөхэдөө буусаяа сэбэрлэжэ ябаха хэрэгтэй.
30. Далын мяхые хубаалдажа эдихэ ёһотой.
31. Бурханай зүг руу хүлөө бү жиигээрэй.
32. Бурханай эдлэлтэй адли шара улаан үнгэтэй гутал бү оёорой, бү абаарай.
33. Эхэнэр хүн үһэ гээгээ бү харлайлга.
34. Хүүгэдэй нааданхай оһор дээгүүр бү алхаарай.
35. Һара, наранай зүг хаража газаалхаяа сээрлэ.
36. Тогоон соогоо хутагаар юмэ бү худха.
37. Хүнэй хөөрэлдөөнэй дундаһаа хүндэлэн бү оролсо.
38. Ном бэшэгыё таһалан гэшхэжэ болохогүй.
39. Үдэшин боро хараанаар хэрүүл гаргажа болохогүй.
40. Үдэшэ орой үнэһөө хаяхые сээрлэ.
41. Айлда ороод, хюмһа хюруугаа абахань нүгэл.
42. Орой унтажа, эртэ бодожо һура.
43. Урдуураа гарагшадые ундалуулжа, хойгуураа гарагшадые хооллуулжа һура.

44. һүзэглэжэ шадахагүй аад лэ, һэжэглэнэй хэрэггүй.
45. Дасан сүмэдэ малгайтаяа бү оро, намдуухан байха хэрэгтэй.
46. Хүндэ туһалха гээшэ жаргал гэжэ ойлго.
47. Хорыень ашаар, хараалые үрээлээр харюулжа һура.
48. Хахасаха дээрээ хундага тулгалсахые сээрлэ.
49. Золгоходоо, хүнэй гарые бузар гараараа барихые сээрлэ.
50. Эхэнэр хүн эрэ хүнһөө урид гэртэ орохые тэбшэхэ.
51. Залуу хубиүүд наһатайшуулай урда бодожо зогсохо хэрэгтэй.
52. Залуушуул, наһатай хүнэй урдаһаа дуугархые хэшээгты.
53. Айл зайжа, хоб зөөхые сээрлэ.
54. Айл зонтоёо ами нэгэтэй байхые оролдо.
55. Хүниие хүндэлжэ, хүндэмүүшэ зангыё һура.
56. Айлшанай урдуур гүйжэ болохогүй.
57. Аяга шангааа бү наярга.
58. Архиин арбан гурбан жолооё тэбшэ.
59. Буяниие үйлэдэжэ, нүгэлыё тэбшэжэ һура.
60. Эдээнэй дээжые орон дэлхэйдээ, бурхан тахилдаа, галдаа үргэжэ, наһатандаа баряарай.
61. Эдээлжэ садаад, бү хэбтэ.
62. Үбшэншьё һаа, элүүрээр, үлэсхэлэншьё һаа, садхаланаар ябагты.

Батажаргалай Сэрсэгмаагай "Заяанай заншал" гэнэн номһоо. Энэ хуудаһа Галина ДАШЕЕВА бэлдэбэ.

Суббота, 25

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with TV program schedule for the first channel on Saturday, Feb 25. Columns include time slots and program titles like 'Новости', 'Играи, гармонь любимая!', 'Джейк и пираты из Нетландии'.

«РОССИЯ»

Table with TV program schedule for the 'Россия' channel on Saturday, Feb 25. Columns include time slots and program titles like 'Над тиссой', 'Сельское утро', 'Диалоги о животных'.

Table with TV program schedule for the first channel on Saturday, Feb 25. Columns include time slots and program titles like 'Проекты развития', 'Туризм Бурятии', 'Вестник Горсовета'.

КУЛЬТУРА

Table with TV program schedule for the 'Культура' channel on Saturday, Feb 25. Columns include time slots and program titles like 'Евроньюс', 'Библейский сюжет', 'Красуйся, град Петров!'.

АРИГ УС

Table with TV program schedule for the 'Ариг Ус' channel on Saturday, Feb 25. Columns include time slots and program titles like 'Восточный Экспресс', 'Улан-удэ: инструкция', 'Смешарики'.

ТИВИКОМ

Table with TV program schedule for the 'Тивиком' channel on Saturday, Feb 25. Columns include time slots and program titles like 'Радар-Спорт', 'И это все о нем', 'Ваше право'.

Table with TV program schedule for the first channel on Saturday, Feb 25. Columns include time slots and program titles like 'Спецрасследование', 'Безымянная звезда', 'Утумата'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with TV program schedule for the 'СТС Байкал' channel on Saturday, Feb 25. Columns include time slots and program titles like 'Метеомикс на СТС-Байкал', 'Мой чигчи', 'Лара Крофт'.

Table with TV program schedule for the first channel on Saturday, Feb 25. Columns include time slots and program titles like 'Рэмбо-3', 'Подпольная империя'.

НТВ

Table with TV program schedule for the 'НТВ' channel on Saturday, Feb 25. Columns include time slots and program titles like 'Мур есть мур', 'Смотр', 'Лотерея "Золотой ключ"'.

5 КАНАЛ

Table with TV program schedule for the '5 Канал' channel on Saturday, Feb 25. Columns include time slots and program titles like 'М/Ф "Каменный цветок"', 'Сейчас', 'История из будущего'.

Воскресенье, 26

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with TV program schedule for the first channel on Sunday, Feb 26. Columns include time slots and program titles like 'Новости', 'Армейский магазин', 'Гуфи и его команда'.

«РОССИЯ»

Table with TV program schedule for the 'Россия' channel on Sunday, Feb 26. Columns include time slots and program titles like 'Вся Россия', 'Сам себе режиссер', 'Смехопанорама'.

КУЛЬТУРА

Table with TV program schedule for the 'Культура' channel on Sunday, Feb 26. Columns include time slots and program titles like 'Евроньюс', 'Обыкновенный концерт', 'Легенды мирового кино'.

Table with TV program schedule for the first channel on Sunday, Feb 26. Columns include time slots and program titles like 'Свящается', 'Контекст', 'Парад планет'.

АРИГ УС

Table with TV program schedule for the 'Ариг Ус' channel on Sunday, Feb 26. Columns include time slots and program titles like 'Приключения джимми нейрона', 'Смешарики', 'Улан-удэ: инструкция'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with TV program schedule for the 'СТС Байкал' channel on Sunday, Feb 26. Columns include time slots and program titles like 'Метеомикс на СТС-Байкал', 'Бешеные скачки', 'Футбольные звезды'.

НТВ

Table with TV program schedule for the 'НТВ' channel on Sunday, Feb 26. Columns include time slots and program titles like 'Мур есть мур', 'Живут же люди!', 'И снова здравствуйте!'.

Table with TV program schedule for the first channel on Sunday, Feb 26. Columns include time slots and program titles like 'Центральное телевидение', 'Джуна. Моя исповедь', 'Путин, Россия и Запад'.

5 КАНАЛ

Table with TV program schedule for the '5 Канал' channel on Sunday, Feb 26. Columns include time slots and program titles like 'М/Ф "Поиски иной земли"', 'Д/Ф "Тайная жизнь слонов"'.

Ойн баяраар!

Хүндэтэ манай ЛЮДМИЛА ЛОПСОНОВНА!

Саяан уулын сагаан заяата гэрэл туяа мэтэш, наһанайманай урихан зүлгы нүхэрнай. Нарьдаг мундаргануудай дунда һалбаран, хүгжэн ургааш, арса жодоогой, сагаан далиин хангал бэедээ шэнгээн, һайхан сэдхэл түхөөн.

Хангай тайгын шулуулиг газарта ургадаг сэсэгтэл адли үнжэгэн, үзэсхэлэнһье һаа, ямарһье уларилда, һалхи шуургандаһье диилдэшгүй бүхэриг ха-тууш, даасатай, дабасатайш, урматайл урагшаал алхалнаш, Людмила Лопсоновна.

«Үнэн» сониндоо 25 жэл үнэн сэхээр ажалланаш, Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшын үндэр нэрэ зэргэтэйш, олон шагналнуудтайш. Эхын жаргал, хүгжэн эжын баяр хүсэд эдлээш, үдэр бүрийн ажал, ажабайдал соогоо, зон нүхэд соогоо золтойш, олоной дунда одотойш.

Хүндэтэ Людмила Лопсоновна, иимэл зандаа – залуу сэдхэлтэй, залан шууд эрмэлзэлтэй, элүүр энхэ, эршэ түгэс, басагадайнгаа, зээнэрэйнгээ жаргалые үзэжэ, буурал сагаан тээбий болотороо буянтай, баян хэшэгтэй ажаһуухаани болтогой!

Толгой дээрэшни хэзээдэһье сэлмэг тэнгэри сэсэглэн байг лэ!

«Буряад үнэнэйхид». 2012 он, февраль.

Агынхид феврилиин 24-дэ 17 сагта "Банкет-Холл" гэжэ ресторан соо сагаалхабди.

Ресторанай хаяг: Батарейка, Оцимика, 30 б. Буряад драмын, филармониин кассада билет худалдаан да байха. Биледэй сэн - 1000 түх.

Лаблаха утаһан: 55-55-85, 46-52-00.

Курсы массажиста. Тел.: 66-21-75

Февралин 15 – афган дайнай дүүрэнэн үдэр

“УЛААН ЗУЛА СЭСЭГҮҮД ОЙНДОМ ОРОДОГ”

Баатар сэргэгдэй дурасхаал мүнхэ

1989 оной февралин 15-да хүүлшын совет сэргэшэ Афганистанай газарһаа гараһан ушарай хүүлээр 23 жэл үнгэрбэ. Энээндэ зорюулагдаһан хэдэн хэмжээ ябуулга Улаан-Үдэдэ эмхидхэгдээ.

Афган дайнай сэргэгд

Мүрүсөөнүүдэй үедэ

Бүхы дээрээ 14 мянган 427 сэргэшэ тэндэ ами наһантаяа хахасаа гээд тоологдоно. Харин тэрэ дайнай сэргэшэдэй ханамжаар, энэ тоо нэгэ миллионһоо хоёр миллион хүрэтэр нэмээбэл, алдуу болохогүй.

Афганистанай муухай хөмөрлодоной дайн дажарта Бурядаймнайшые хубүүд, басагад хабаадаһан түүхэтэй. Хадата үндэр Афганистанһаа 26 манай нютагаархин бусаагүй юм. Харин тэрэ тулалдаануудта абанан шархануудһаа, контузиһаа 200 гаран сэргэшэд нютагаа бусаад үхэн байна. Афган дайнда хабаадагша бүхэнэй ханамжа ондоо.

- Афганистанда ошоһон хүбүүд тухай ном хэблэлдэ бэлдэжэ байнхайб. Олон жэлнүүдэй бэшэгүүдые суглуулаад, номдоо хэрэглэнэб. Тэдээн соо дайн тухай дурдалга үгы шахуу. Хани нүхэр, үри хүүгэд тухай дулаан үгэнүүд олон, тэндэхи байгаалин гоё үзэмжөөр гайхаһанаа дамжуулна, - гэжэ Бэшүүрэй аймагта байдаг Афганистанай дайнда зорюулагдаһан ори ганса мүйзин хүтэлбэрилэгшэ Нелли Коробенкова хөөрэнэ.

ВЛАДИМИР ПИЛЬЧИНОВЭЙ УЙДХАР БА БАЯР

Хориин аймагһаа уг гарбалтай Владимир Пильчинов Афган дайнда өөрын ханаагаар ошоһон намтартай.

- Хориин 1-дэхи нургуулин шаби Батор Санжиев десантна сэргэгтэ яагаад ошохо тухайгаа намтай хөөрэлдөө хэн. “Ондоо хотодо нурахаа ошоод, тэндэһэнь десантна сэргэгтэ алба гараха тухайгаа мэдүүлээрэй. Харин Улаан-Үдэһөө шамай абахайгүй”, - гэжэ хэлээ бэлэй. Удаань Батор сэргэгэй албанда десантник болоод ябаһанаа намда бэшэнэ байна. Хэдэн нара болоод дуулахадамни, тэрэ Афганистанда алуулһан байшоо, - гэжэ нүдэнэйнгөө

нөлбоһо аршан Владимир Пильчинов хөөрэнэ.

Үшөө хэдэн саг соо нургуулида хүдэлөөд, Владимир аймагай военкоматта ажаллахаа ороо. Тэрэ Афганистанда алба гараха хүсэлтэй байһан тухай мэдүүлгэ абаһаар лэ бэшэжэрхөө. “Хэды соо дайнда эльгээхэ тухай саарһа хүлээгээб, - гэжэ Владимир хөөрэнэ. - Харин тэрэ саарһан басаганаймни түрэнһөө оройдоол 21 үдэр болоод байхада ерээ. Хөөрхэн нялха басагаханаа тэбээрэд, таалаад, дайнда мордоо хэм. Хоёр жэл болоод, гэртээ бусахадам, басагамни хүлдэ оронхой, зугаалжа нуранхай байгаа. “Энэ ямар эрэ хүн манайда ерээб?” - гэжэ, абаһаар лэ нураһыень ханамжаб”.

Владимир Пильчинов Афганистанай байгаали ехэ гоё гээд тэмдэглэнэ. “Тэндэ манай нютагта адли үндэр хаданууд, тала дайндань гайхамшагта гоё юм. Бидэ жэгтэй шандагануудые, үнэгэдые хараабди. Тэдэ үрзэгэр шэхэтэй, ехэл туранхайнууд гүйлдэжэ ябадаг хэн. Дайнай үедэ муу саг тэдээндэ баһа хүрөө ёһотой. Мүн тийхэдэ зула сэсэгүүд маанадые гайхуулаа. Хүнэй шуһандал адли улаан үнгэтэй байгаа. Баһа дайнаа боложо улайгаа гээд ханамжаб”, - гэжэ Владимир Пильчинов Афганистанай байгаалар гайхаһанаа хөөрэнэ.

“АФГАНИСТАНАЙ АЖАҢУУГШАДТА ХОДО ТУҢАЛЖА БАЙГААБДИ”

Игэжэ Афган дайнда хабаадалсаһан Александр Ординарцев хэлэнэ. Тэрэнэй мэдээсэһээр, өөрөөшые мэдэнгүй, дайнда ябашоо бэлэй. Советскэ Союзай урдахи хилые хамгаалхын тула гээд олон сэргэгэй частьнууд эльгээгдэн түүхэтэй. Александр Ординарцевай хуби заяан баһа имэ харгыгаар үнгэрөө.

- Афганистанай ниислэл Кабул хотоһоо 200 километр

болохо Джелаллабад хотодо алба гарааб. Тэндэхи арад зондо Советскэ Союз тухай ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг хэмди. Афганистанай арадуудай хэлэнүүд дээрэ магнитофондо бэшэгдэнэн идхалгын үгэнүүдые шагнуулдаг байгаабди, - гэжэ, дайнда шархатаад, гэртээ бусаһан Александр Ординарцев хөөрэнэ.

“...НЮТАГАА ХАМГААЛААГҮЙ”

Бэшүүрэй аймагта шэнэ үйлсэнүүд бодхоогдожо, тэндэ олон залуушуул гэр малтай болоно. Нелли Коробенковагай хөөрэнһөөр, эгээл имэ үйлсэнүүдтэ шэнэ нэрэ олгуулах тухай хүнүүдһээ захиргаанай ноёд нурагшалһан байна. Тийгэжэ тэдэ 4 нэрэ сооһоо хоёрыень шэлэн абаа. “Бишые баһа энэ конкурсдо хабаадааб. Афганистанай дайнда геройн үхэлөөр унаһан Владимир Копыловой нэрэ үгэхыень дурдахааб. Нүүлдэнэ юундэ минии дурдахан нэрэ шэлэгдээгүйб гэжэ һонирхоходомни, “тэрэшни нютагаа хамгаалаагүй” гэжэ намда харюусаа. Хоёр үдэр соо зосоом муу байгаа, зүрхэмни үбдөө”, - гэжэ Нелли Коробенкова хөөрэнэ.

ЭРДЭНИ ДОРЖИЕВ НҮХЭДЭЙНГӨӨ НЭРЭ МҮНХЭЛНЭ

Афган дайнай ветеран Эрдэни Доржиев 20 жэлэй саада тээ суг хамта алба гаража байгаад, наһа бараһан нүхэдэйнгөө нэрэ мүнхэлхэ ханаатайгаар мини-футболоор мүрүсөө хэхэ гэжэ шийдэнэ юм.

- Нэн түрүүн Юрий Городейцкигэй мүнхэ дурасхаалда гээд мүрүсөөн нэрлэгдэнэ байна, - гэжэ Эрдэни Доржиев хөөрэнэ. - Ушар хэхэдэ, үшөө Афганистанда байхадаа Юрий Городейцкигэй уулзаа хэмди. Удаань Улаан-Үдэдэ тэрэнтэй индустриальна техникум түрүүшынхые ошооб. Тийхэдэ энэ нураһалтай гуламтатай хуби заяамни саашадаа сэхэ холбоотой байха гэжэ үшөө мэдээгүй ябааб.

1992 ондо түрүүшын мүрүсөөн болоо. Оройдоол 8 команда хабаадаа. Харин мүнөө тус мүрүсөөн регион хоорондын болонхой. Индустриальна техникумдэ нурадаг монгол оюутад мүнөө жэлэй мүрүсөөндэ хабаадаба. Уласхоорондын түхэлэй болоо гээд айнгүй хэлэмээр.

Хоридохиёо үнгэрһэн мүрүсөөндэ талмайн эзэд, индустриальна техникумэй хүбүүд түрүүлжэ гараа.

Гэхэтэй хамта оюутад, Соэновий Бор нууриной десантна сэргэгэй албатад, 43-дахи нургуулинхид өөһэдын дунда үшөө нэгэ мүрүсөө эмхидхээ. Эндэ хабаадагшад хүсэ шадалаа туршалсаа. Афганистанай дайнай ветерануудай бэе махабадай һайн байһые энэ тулалдаан гэршэлээ. Хэды наһатай болобошые, тэдэ турнигта бээе татахадаа, гиир үргэхэдөө үшөө шадалтай байна гэшэ. Харин Эрдэни Доржиев өөрөө турник дээрэ “булан” гэнэн упражнени олонһоо бэрхээр хэнэ.

Нютаг нугадаа хэрэгтэй, түрэл гаралаа суурхуулжа ябаһан афган дайнай сэргэгшэдые хүндэлдэг хүнүүд үсөөн бэшэ. Бидэ эдэ геройнуудаараа омогорхонобди.

Борис БАЛДАНОВ, Герман НАМЖИЛОВАЙ фото-зурагууд.

АХАМАД НҮХЭДӨӨ АМАРШАЛАЯ!

(Республикын ветерануудай эмхиин байгуулагдаһаар 25 жэлэй ойдо)

25 жэлэй саана манай Буряад орондо ажаһуудаг, олон жэлэй ажал хэһэнэйнгээ удаа наһанайнгаа амаралтада гараһан гү, али хуулига ёһоор иимэ амаралтада гараха болоһоншье наа, ажалдаа ябажа үргэлжлэһэн эрхэтэдэй һайн дуранай эмхи байгуулагдаһан юм.

25 жэл түүхын хэмжээгээр бодоод үзэхэдэ тиимэшье ехэ саг бэшэ юм бээ, харин юрэнхы, үндэр наһатай хүнүүдэй ажабайдалда нилээд ехэ хугасаа гээшэл даа. Хэрбээ тэрэ үедэ 60 наһатай хүн байһан наа, мүнөө 85 наһатай болоһон жэшээтэй.

1987 оной хабар зарлагдаһан ахамад наһатай хүн зоной түлөөлэгшэдэй суглан (зүблөөн) дээрэ энэ ниитэ эмхиин хүтэлбэрлхы зурган – ветерануудай республикын совет байгуулагдаһан. Түрүүшын энэ ехэ зүблөөндэ Ветерануудай соведэй түрүүлэгшээр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан, наһанайнгаа амаралтада гараһаншье наа, ниитын ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаададаг байһан, олон удаан жэлнүүдтэ манай республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлжэ байһан Семен Васильевич Ангапов хунгагдаһан байгаа. Үнгэрэгшэ декабрь нарын эхиндэ түрүүшымнай түрүүлэгшэ 87 наһатай боложо ябатарга хүндөөр үбшлөөд, наһа бараһан юм. Тэрэ эмхидхэлгын суглаанда республикын Ветерануудай соведэй түрүүлэгшын орлогшонороор мүн лэ манай республикада мэдээжэ, хүндэтэй Николай Васильевич Бутуханов, Николай Николаевич Хороших гэшэд хунгагдаһан байгаа, эдэ ахамад нүхэднай дайнда хабаадаһан, дайнай һүүлдэхи жэлнүүдтэ мүн баһа үндэр зиндаагай ажал хүдэлмэридэ ябаһан, олоной дунда эмхидхэлэй ажал ябуулга эрхилхэ дүршэл шадабаритай хүнүүд байгаа. Ветерануудай республикын Соведэй нарин бэшэг эрхилхэ харюусалгата ажалда мүн баһа намын, ниитын ажал эрхилхэ, багшалха талаар ехэ дүршэлтэй Галина Константиновна Яченева зууршалагдажа хунгагдаһан юм.

Энэ ехэ эмхидхэлэй суглаанай удаа аймаг бүхэндэ иимэ нэгэдэл – эмхинүүд байгуулагдажа, тосхон һуурин бүхэндэ ветерануудай, үндэр, ахамад наһатайшуулай эхин эмхинүүд байгуулагдаа нэн. Мүнөө республика доторнай ветерануудай хото городуудай болон аймагуудай 26, ветерануудай 615 эхин эмхи тоологдоно, тэдэнэй бүридэлдэ хамта дээрээ 174 мянга гаран гэшүүд тоологдодог.

Бүхэроссийн ветерануудай эмхи Уставай ёһоор үндэр наһатайшуулай ажабайдалай эрхэ, аша туһа хамгаалха, ни-

итын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадаха, ургажа ябаа үетэниие эрхим бэрхэ эрхэтэд болгон хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха уялгатай. Эдэ уялгануудаа хэр зэргэ бээлүүлнэбибди, ямар шэнэ онол арга, дүй дүршэл ажал хэрэгтэ ашаглалнабибди гэжэ уулзалга, суглаануудтаа хэлсэжэ байдаг гээшэбди.

1990 онһоо 2005 он болотор 15 жэлэй хугасаада республикын Ветерануудай соведэй түрүүлэгшээр дайнда хабаадаһан, эмхидхэхы ажал дүршэлтэй Мүнхэжаргал Цыренжапович Гармаев хүдэлөө. Түрүүлэгшын орлогшоор мүн баһа дайнда ябаһан Иван Иванович Пилипенко, ажалай ветеран Сергей Гончикжапович Санжиев гэшэд хүдэлөө.

Аймаг районуудта баһа дүршэлтэй, олондо хүндэтэй хүнүүд хүдэлөө. Хяагтада Сэмжид Чагдаржапович Бадмаев, Хэжэнгэдэ Дмитрий Рабданович Банзаргашеев, Улаан-Үдын Советскэ райондо Леонид Ларионович Болдонов, Железнодорожно райондо

Дайнай үедэ ара талада хүдэлһэн ветерануудта пенсиень нэмэхэ, дайнай үедэ үхибүүн ябаад, ажаллаһан хүнүүдые мүн лэ тэдхэмжэдэ оруулха эрилтэ табиабди. Россиин Президент, Гүрэнэй Дүүмэ зохиошиидхэбэринүүдые абаха гэжэ найданабди.

Яков Павлович Скарбовский. Иимэ мэдээжэ хүнүүд аймаг бүхэндэ бии байгаа, мүнөөшье бии, теэд бүгэдыень нэрлэхэ аргагүй байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ ветерануудай эмхинүүд дайн сэрэгтэ хабаадагшадта болон дайнда нүхэрөө алдаһан эжынэртэ байра байдалыень һайжаруулха талаар ехэ ажал ябуулаа. Тэдэнэй гэр байрыень шалгажа үзөөд, дайнда хабаадаһан 3400 сэрэгшэдтэ болон дайнда баатарай үхэлөөр унаһан сэрэгшэдэй гэр бүлэдэ гэр байрара һайжаруулха сертификат үгэһэн байха юм. Энэ ехэ амин шухала хэрэгтэ ветерануудай эмхинүүд хүн зониие социальна талаар тэдхэхэ уялгатай албан зургаануудтай, засагай нутагай захиргаануудтай сугтаа ехэ ажал хээ гэжэ хэлэлтэй.

Манай ажал хүдэлмэридэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд үсөөн бэшэ. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада бидэ Россиин засаг түрын үмэнэ дайнай үедэ ара талада малгайгаа абаха туха сүлөөгүй, ами бээ хайрлангүй хүдэлһэн ветерануудта пенсиень нэмэхэ гэһэн асуудал – эрилтэ табидаг гээшэбди. Теэд Россиин Президент, Гүрэнэй

Дүүмэ энэ эрилтэнүүдые буруушаадаггүй, гэбэшье зохио шиидхэбэринүүдые абадаггүй. Таанадай табиһан асуудал зүбтэй, шиидхэгдэхэ ёһотой гээд хүлээлгэжэл байдаг. Дайнай үедэ эхэ, эгшэ-нэртэйгээ хамта дайнай үедэ үхибүүд байһан, бага балшар наһатайшье наа, арга шадалаараа ажал хэлсэхэ, Илалтые түргэдхэхэ зорилготойгоор шармайн оролдоһон үхибүүд зэмтэй бэшэ, тэрэ зэбүүн хатуу жэлнүүдтэ эсэгээ алдаһан гү, али хүлээжэ байһан үхибүүдтэ хэды хэсүү үе саг байһан бэ гэжэ тэрэ үеын үхибүүд өөһэдөөл мэдэхэ, тиимэ ушар байдал, зоболон, үлэн хооһон үе саг мартаха аалши?! Тэрэ үеын хүнүүд мүнөө мүн лэ үндэр наһатай болоһон, дайнай ара талын ветерануудтай адли туһа тэдхэмжэдэ бидэниие оруулха гэһэн ханамжа мүн лэ зүбтэй гэжэ хангададаг. Энэ асуудал мүн лэ засаг түрын үмэнэ табидадаг, теэд тодорхой шиидхэбэри абтаха гэжэ найданаһаар байнабди.

Һүүлэй үедэ, тодорхойлон хэлэбэл, нёдондо жэлэй февраль нарада Россиин Федерацийн Правительствын дэргэдэ Ветерануудай хэрэгүүдэй

талаар Зүбшэлэгын совет байгуулагдаа нэн. Тэрэ соведые Россиин Федерацийн Правительствын Түрүүлэгшэ толгойлдог. Иимэ Совет мүн баһа манай республикада байгуулагдаһан, тэдэнэр үндэр наһатайшуулай аша туһада таарамжатай хэмжээнүүдые абажа бээлүүлхэ бээ гэжэ найданабди.

Республикимнай наһанайнгаа амаралтада гараһан хүнүүд манай Буряад ороной ажалай ветеран тухай Хуули баталан абаха шухала гэһэн эрилтэ үнэнэй табидаг байһан. Тиимэ Хуули абтаа, байгша оной январин 1-нээ хүсэндөө ороо. Теэд тэрэ Хуулида оруулагдаһан зарим дүримүүдынь таарамжагүй байна гэжэ ветерануудай тэмдэглэһые республикын Ветерануудай совет дэмжэжэ, тус Хуулида нэмэлтэ заһабаринуудые оруулхыень Арадай Хуралда дурадхаа.

Ветерануудай эмхиин Уставай ёһоор үндэр наһатай, ажабайдалай дүй дүршэлтэй болоһон хүнүүд залуу үетэниие, эдиршүүлхые зуб мүрөөр хүмүүжүүлхэ, ажалай, дайшалхы хэрэгэй талаар арадайнгаа ёһо заншалда хургаха гэһэн уялгатай. Энэ хэрэгтэ ветеранууд яһала анхаралаа хандуулдаг. Манай Буряад оронһоо дайнда мордоһон 120 мянга шахуу нутагаархидаймнай 100 мянган хүнэй нэрэ Буряад Республикын Дурасхалай Дэбтэртэ бэшэгдэһэн, үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ тус Дэбтэрэй юһэн боти хэблэгдээ, мүнөө Агууехэ Илалтын 70 жэлэй ойдо тус Дэбтэрэй 10-дахи боти хэблэгдэхээр бэлдэхэлэй хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Дайнда хабаадаһан хүнүүдэй нэрэнүүд Дурасхалай Дэбтэртэ оруулагдаагүй

үлэһэн байгаа наань, Ветерануудай республикын соведтэ (хаягнай: Улаан-Үдэ хото, Ленинэй үйлсэ, 30, 207-дохи таһалгада) мэдүүлгээ оруулхада болоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ "Абарагдаһан дэлхэй мартаагүй!" гэһэн нэрэ-тэй гэрэл зурагай 3 хубиһаа бүридэһэн альбом хэблэгдэжэ, олоной һонирхол татаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ манай республикын "Хүдөө нютагуудые һэргээн хүгжөөхэ" гэһэн гүрэнэй программа баталан абтаа. Энэ ехэ хэрэгтэ үбгэд, хүгшэднай хабаадал байха гэжэ хананабди. **Мартагдаһан буусануудтаа бусажа, ажабайдалаа шэнээр түбхинүүлжэ, элинсэг хулинсагайнгаа нэрэ һүлдые үргэжэ, табан хушун мал адуугаа үдхэжэ, айраг тарагаа эдэешүүлжэ, аша гушанартаа хургаал заабари үгэжэ, ажалда дадхаажэ, өөһэдөө "гүрбан зөөлэниие" эдлэжэ һуухаһаа һайхан, дэмбэрэлтэй байдалһаа үлүү юун байхаб!**

Сүлөө сагтаа үбгэд, хүгшэд элдэб бүлэг боложо, суглаараад, өөһэдтэньшье, мүн хүн зондо туһатай һонин ажал хэрэг эмхидхэжэ, сэдхэлээ ханадаг, олониитын һонирхол татадаг. Үнгэрэгшэ 25 жэлэй туршада үбгэд, хүгшэдэйнгөө аша туһада эмхидхэхы ажал хүдэлмэридэ хабаадаһан эрхим түрүү хүнүүдые (тоолохо, нэрлэхэ болоо наа, олон даа, аймаг нютаг бүхэндэ байха) ойн баяраар үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, бүхы һайн һайхание хүсэнэбди.

**Ревомир ГАРМАЕВ,
Буряад Республикын
Ветерануудай соведэй
түрүүлэгшэ.**

Уран зохёолшын 80 жэлэй ойдо

Николай ДАМДИНОВ

ШИЛДЭЙ ЗАНГИ ТУХАЙ ДУУН

Поэмэ

(*Үргэлжлэл. Эхинийн январин 19-эй, 26-ай, февралын 2-ой, 9-эй дугаарнуудта.*)

Аян замтнай - эли тодо.
Аяар холынхёо урдаа хараад,
Ород гүрэнэйнгөө дали доро
Олон боложо байг лэ танай арад! -

Монгол халхин шэхэндэнь
...Моридой түрүүн нэгэл
...Моридой түрүүн нэгэл
...Моридой түрүүн нэгэл
...Моридой түрүүн нэгэл

Тэрээхэн хүтэлэй хяра дээрэхээ
Тэнюун Буряаднай харагдахал,
Хатарна морид, улам улам яаран...
Харин, гэнтэ — ара гэдэргээ унаса,
Хабсагай ханын саанаһаа —

Хажар муухай хоолой хаагалжархёо:
— Зогсо!

Һэргэлэн хөрхөёо яараан дундаа
Һэлмээшье ходолжо
Булад жадаарааш
Бузар дайсанай гэдэһын

Зангаа танингүй, томышье ангууд
Зангада яагаад унадаг агшаб
Манжын сэрэгэй хурса хара һабарта
Манай мэргэд тиижэл орошоо

Гунан гунан сабидархан
Гурбан хүлдөө шүдэртэй.
Гурагар һайхан Шилдэй занги
Гурбан дабхар сэрэг соо...

Уяад, хүлээд, хүдэр гарыень
Урдаа туубад баатар манай хүбүүды.
Арбал алхаад, алтан хилэээ

Дүнэн дүнэн сабидархан
Дүрбэн хүлдөө шүдэртэй.
Дүрсэ һайхан Шилдэй занги
Дүлии шулуун хаалта соо.

4
Ай даа, халаг, Шилдэй,
Абарал ехэтэ хаанай хайра-грамотаяа
Абдар соогоо, гэртээ юундэ

«Маниие орхи, Сагаан хаанай
албатани!» — гэжэ хэлэхэдэнь,
— Гэршэлгээ бидэндэ
Харуулаагүйдэтнай табихагүйбди

Гэнэн байгаа. Манжа ноён мэхэтэй:
Нэгэ гартаа — хадаг, нүгөө гартаа —

Долоон хоног соо Шилдэйн
Доромжололго, баһалга тэсэжэ

Дайсанай урда Байгал
Далияа хумижа үгэнгүйгөөр жагсаба.

«Хүсэтэ Манжын үндэр изагуур доро
Хүсэлэй һайгаар орохо хадаа орогты.
Үгы болтнай — шулуун дүлии шорон,
Үндэр саха. Үхэл. Өөһэдөө харагты».

Үгы. Үгы. Наймадахи үдэртөө,

Найгашаһан манай Шилдэй зангида
Ара нюргандаа нударгаяа зангидан,
Алхалан оробо—амбан ноён хэбэртэй.

Нюсэгэн хүлөөрөө шулуу гэшхэнэн
"Нялууханаар амбан ноён мифэлзээ:
— «Үсэрхэлыетнай үлүү юумэн

«Уула хүбшын уурхай сооһоо
Унаган адуунай нюрган дээрэ
Годли хүмын эшхэрээн доро
Гоёлтоор бэшэ—буладаар бэээ

Амиды мориной шуһаар
Алууриин газарта үхэлэй
Хилэ байбалын—дэбһэн гэшхээд
Холо байбалын—ойро болгон

«Таруу Монгол манай боложо
Таримал эдеэтэ Хитадшье манай
Түби дэлхэе хожомын,
Түйбэн, галдан, Манжа эзэлжэ

«Иимэ гүрэн танда хайра дурадхаал!

Эрьюу тэнэгһээ бэшэн энээнһээ
Амбан ноён бардам шэрүүнээр
Абьягүй шагнаһан Шилдэй
Харюу үгэээ тобоймо элээр хэлэбэ,
Харахан нюдэнһөө галта ошо хүргөөд:
— Түрэхэһөө хойшо хэды газар

Түби дэлхэе үмхэхэм
Байлдаад, хадхалдаад
Баяр, жаргал энэ хэрэгтэ үзөөгүйб!
Табигты маниие сүлөөмнай

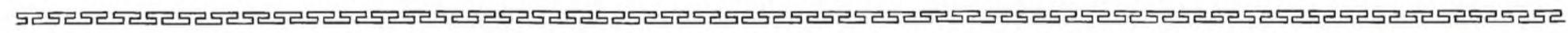
Танай харгытай минии зүргэ
Альгадуулһандал, ноёной хасар
Аюулай хара үүлэн шарайгаарнь
Араданы тэрэнэй туһалагша бии

Арайл-гэжэ ноён аажам
Үгэлбэ тиигээд Шилдэй тээшэ зааж:
—Үглөөдэртөө—толгойн сааза!

Ай даа, Шилдэй, үнэн сэхэ баатар!
Айдар һананайшни түлэг дундаа
Хатан эбэр номоншни
Хадын зэмсэг болохонь лэ.
Хайратай залуу бээшни
Хари газартаа халахань лэ.

Хүхэ түмэр хуягшни
Хүбшын зэмсэг болохонь лэ.
Хөөрхэй залуу бээшни
Хүнэй газарта халахань лэ.
Хоолой мохитон,
Хонгёо хуурни үргэлжэлүүлхээ

(*Үргэлжлэлын хожом гараха.*)

Шүтэнэб шамдаа, шүлэгни!

Чимит-Цырен САНЖИЕВ

ҺАНУУЛДАГ...
«Арьяа хулаш тахагүй...» гээд,
Ардаг моридой
Эрсэлжэн-Хүндын
Эрьен бусахагүй

«Яаруу хулаш тахагүй...» гээд,
Яһатын арын
Янгаажан харуулайм
Ялагархан дэлһэтэ –

Шэрьсэмэ мүүндэр минаадань
Хэгэдээ нараая тойродог
Алтан ганса наһаяа
Агар зандан залаагаар
Шэлбын хуудаһаар үлээмэ
Сэмүүн жэгшүү сагта
Эрын соло эдгэһэн

Эрмэлзэл һайхан, залан сэхээр
Наһанай хубида тэмдэг одоёо
Нараар дүүрэн энхын
Хулһан жэмбүүртэ Тоором
Хун шубууд хурылан жэрьһээр
Хүхын дуунаар Мангиртын
Хүлээн байдаг басаг адым

Гүлмэр ябагдаа. Гэрэлтэ
Гүрбэлэй һүүлдэл... гэнтэ таһаран...
Эрмэлзэл шуудам, буриггүй
Эртын хюрууда шэрбүүлхэдээ –
Үзэжэ нэгэтэ түрэнэн буусаяа
Үрбэгэр хашаг үбһэн улын,
Жааханайм нүхэр, хүлисын даа

Ц-Х.Д.
Хазаар даран хатарма
Хатан Эгэтэ голдойнгоо
Таамаг найдал түрүүлэн,
Тангил сээсэгэйм дэльбые
Шэдитэ арюухан дуранай

**ХУРЫЛАН ЖЭРГЫТ,
ХУН ШУБУУДНИ**
Хуһатын хүндыгөөр хонид
Хужар долёон, ургы шэмхэлэн
Тэрэнитэ хабар түүдэгээр
Тэршээхэн хоёрни түлэг наадан,
Эрдэнээр бэнэ, эрдэмээр

П.Д.
Панана ёһотойш, харида гараһан
Паргама сахилгаа, аадарта
Зүнхэн бэлигтэ, тэршээ
Зүрхым тамалан, һайхан
Бодоодш үзэш даа, урихан
Болоһон юумэмнай булта тодорхойл,

Уелжэл жэргэһэн эльгэн хайрата
Үнгэрһэн сагай улыгэр
Тэрэ гэхээр, шэбшэнэб,
Тэрэнги, алтарганын үбэр талада
Тэрээхэн хүннимнай тэмдэг одото
Тэршээ горхон мүнөөш

«Лыжня России - 2012»

ҮБЭЛЭЙ НААДАН - САНА ДЭЭРЭ

Үнгрэн амаралтын үдэрнүүдтэ Росси доторнай үбэлэй ехэ найндэр болобо. Гүрэнэймнай 60 гаран хотонуудта "Лыжня России" гэнэн гаршаг доро мурисөөн 30-дахияа үнгэргэгдөө. Харин манай республика бүхэроссиин

энэ хэмжээндэ табан жэлэй саада тээ хабаадажа эхилээ. Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевич тус найрта хабаадажа, 2014 метр зай сана дээрэ гаталжа шадаа. "Суббото бүхэндэ эгээл эндэ ой соогуур санаар

ябадагби. Энэ намда мүнөөдэр туһалаа", - гээд Матвей Гершевич абаһаар лэ хэлэнэ. Дээдэ-Онгостойдо оршодог "Сибирская зорька" гэнэн хүүгэдэй элүүржүүлгын лагерьта эмхидхэгдэнэн энэ нааданда Матвей Гершевичтэй хамта

дүрбэ мянга гаран хүнүүд хабаадалсаа. Эдиршүүлэй дунда Загарайн аймагай Дмитрий Попов болон Мухар-Шэбэрэй аймагай Аня Жамбалова гэгшэд түрүүлээ. Аня басаганай эгшэ, үбэлэй хүүгэдэй дунда болоһон Олимпиаин наадануудта

хабаадаһан Алиса Жамбалова ехэшүүлэй дунда түрүүлһэн байна.

**Борис БАЛДАНОВ,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото.**

ШЭНЭ ГАРШАГ: "ЗОНОЙ БАЙДАЛ" ГЭНЭН ФОТО-ПРОЕКТ

2012 оной февралин 6-да ниислэл хотын нарайлалгын 2-дохи байшанда Улаан-Үдын ажаһуугша Дарима түрүүшынхнээ хүбүү түрөө. Эхэ болоод байһан түрүүшын үдэрнүүд, зүнтэй зүүдэн болон эрээдүй тухай зарим тэды бодолнуулаараа тэрэ хубаалдаа.

ЭХЫН ЗҮНТЭЙ ЗҮҮДЭН

"Хүбүү үнэнэй хүлээгээ нэмди. Мүнөө хүбүүгээ хараха удаан болзорой амаралтада гаранхайб. Хээлитэй болоод байхадаа, энхэргэн зөөлэн мэдэрэлдэ абтажа эхилээб.

Хэрбээ урид хүдэлмэри болон үдэр бүриин юрьезнэй хэрэгүүд тухай бододог наа, хүнгэрөөд байхадаа, ханаагаа зобохо эгээл дүтэн хүн гэжэ энэ үхибүүн тухайгаа бодоноб. Хүүгэнэйнгээ түлөө ажаһууха гэнэн найхан мэдэрэлдэ абтанаш.

Хабар хээлитэй болоо нэм. Сентябрь нарада хээли соо байһан үхибүүмни хүдэлөө. Нүхэд басагадтаяа һуужа, шухала асуудал сүлөөгүй зүбшэжэ байтар-

най, гэнтэ досоомни юумэ гэжэжүүлһэн шэнги болоо.

Тэрэнэй урдахана хүбүү түрэнэб гэжэ зүүдэлһэн байгааб. Тэрэ зүүдээ дахин нэргээжэ ханахадамни, мүнөө түрэнэн хүбүүмни мүн шэгээрээ үзэгдэнэн байдаг. Би өөрөө басага түрэнэб гэжэ ханаһан байгааб. Харин нүхэрни хүбүүтэй болоходди гэжэ анханһаа этигэнхэй нэн. Би гурба дахин табатайхан хүбүүдые хаража зүүдэлээ нэм. Нэгшье басаган зүүдэндэмни үзэгдөөгүй нэн. Үнгрэжэ эрэхэдээ нэгэ хүбүүниинь манда дүтэлөөд, намайе эжы, нүхэриемни аба гэжэ нэрлээ. Иимэ зүнтэй зүүдэтэй хүн байгааб.

Ехэ болоходоо, хүбүүмнай хэн болохоб? Мүнөө эртээнһээ түсэблэжэ, хүбүүнэйнгээ түлөө юумэ шийдхэхэгүйб. Мүнөө дээрээ элүүр энхэ, хүбэлгэн ухаатай хүбүү өөдөн болгохо, хүмүүжүүлхэ гэшэ шухала гэжэ хананаб". **2011 ондо Улаан-Үдын нарайлалгын 2-дохи байшанда 6733 үхибүүн түрөө. 2010 онойхидо орходоо 718 хүүгэд нэмэжэ түрэнэн болоно. Нарайлалгын байшангай үгэнэн мэдээнүүдээр, Улаан-Үдэ хотодо жэл эрэхэ бүри олон эхэнэрнүүд хүнгэрнэ.**

2011 ондо ниислэл хотын бүхы ажаһуугшадай тоодо 1600 хүн нэмээ.

Мүнөө үенэ 90-еэд онуудаар түрэнэн басагад нарайлна. 1980 гаран онуудаар эхэнэрнүүд олоороо нарайлдаг байгаа. Тиймэнээ наяд онуудаар түрэнэн басагадшье эрээд онуудайхида орходоо олон дээрэнээ, хүүгэдышье олоор түрөө. Шэнэдхэн хубилгалгын хэсүү жэлнүүдтэ нарайлха эхэнэрнүүдшье үсөөрхэн байгаа гэжэ мэдээжэ.

Республикын нарайлалгын байшанда дутуу түрэнэн хүүгэды тэнжээхэ реанимациин таһаг бии. Тэрэ 12 һууритай. Эндэ 500 грамм шэгнүүртэйһээ эхилээд, нарай хүүгэды тэнжээнэ. Оршон тойронхи байгаалиһаа, байһан байдалһаа боложо, эхэнэрнүүдэй болзорһоо урид нарайлха ушар үсөөн бэшэ. Иимэ хүүгэдэй ами наһа абарха бүхы арга манай Буряад орондо хэгдэнэ.

Александр ТАРМАХАНОВ.